I. BЬJVALOF

„POTJOMKIN“ da

SINTRIZDAT
Məskəy — 1930

J. BЬJVABOF

„POTJOMKIN“ DA

ƏMINƏ ABDULLINA tərçeməse

SSSR XALQLARЬNЬŅ YZƏK NƏŞRIATЬ
Məskəy 1930 jьl

Главлит А 67410 Зак. № 1220 Тираж 6000 экз.

Книжная ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва,
Шлюзовая набережная, 10.

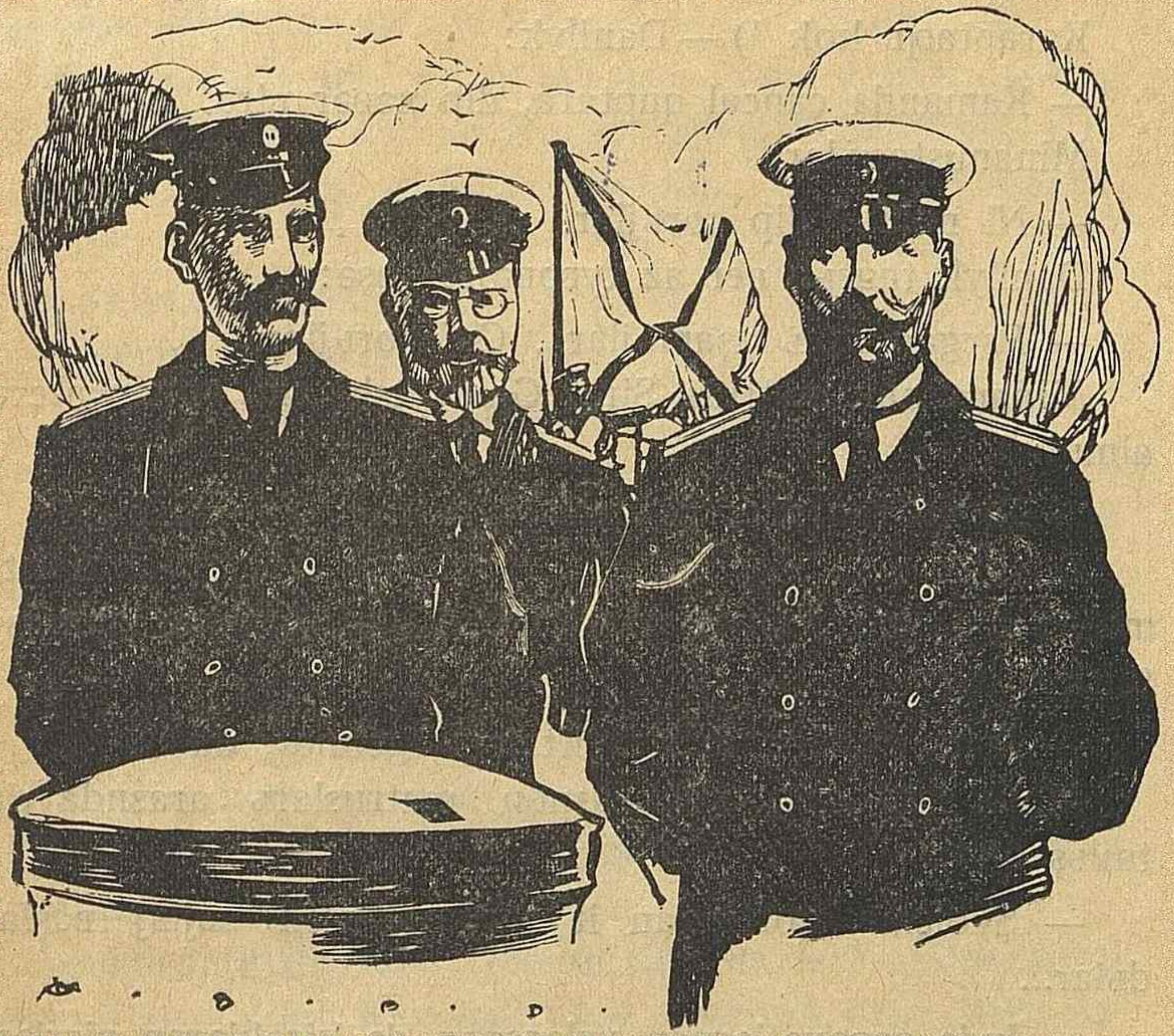

TINDR ATAUNDA

Matur irtələrneꞑ ʙrse. Ştil'. Diꞑgez firyzədəj zəꞑgər. Tьn diꞑgzdə kckenə, Tindr atauьnьꞑ şəyləse ujnьj. Acьq zəꞑgər kyk jөzndə cuar aqcarlaqlar qojьnalar.

Qara diꞑgez flutьnьꞑ kyz өstndə qaşь bulƣan gigant „Patjomkin“ karaʙь ʙuxtaƣa krep ьşqlanƣan. Anardan jraq tygel „267“-nce minanus cajqala.

Ləkin Patjomkin tnьc tygel. Anьꞑ ecndə nərsəder ʙar bulrƣa oxşi.

Patjomkin matruslarь irtənge taʙiƣətneꞑ tnnьƣьn jarьp, ni turndadьr şaulaşalar.

Karap blən su astь kəjməse arasnda xəвərləşy вaşlana.

Karaptaqь kok [1]) — Danilyk:

— Kamanda çançal quptara, dip xəвər вirə.

Minanustaqьlar:

— Ni вuldь? dip sorьjlar.

Danilyk tauşьn вer az tyвənəjtə təşə:

— Pşrgən aşnь aşamьjlar... Cəj sorьjlar...

Minanusnьn matrusь Sirgi Galavlitski anь annap вterə almьj:

—Ni вulqan son, ni əcen?

Danilyk qulь blən auzьna rupr jasьj da, kşe-qara iştməsen dip, jaq jaqьna qaraqannan son, caq-caq qna iştelrlek itep:

— Aşnь qortlaqan sasь ittən pşrgənnər, di.

Monь işty blən minanusnьn matruslarь arasnda da tauьş quвa:

— Svolclar, qortlaqan it şurpasь blən sьjlьj вaşladьlar...

— Inde qəвəxətlərnen yzlərenen də kirəkləren вirrlər, di Galavlitski. Anьn kyzlərenə acu cqqan, qullarь jozrqlanqannar.

Kinət, tьn вuxtanьn ecen jarьp, вaraвan qaqa вaşlьjlar.

Bu „Patjomkin" nьn kamandasьna çiьlrqa quşqan əmer.

Minanusta taqьn pşldaşu kitte.

— Sasьqan itne Makarof alqan...

— Golikof anь вlgənder inde, şunar syz əjtə almaqan mikənni?..

---

[1]) Dingez karaвndaqь aş pşerycene matruslar kok dip jortələr.

Galavitski taqьn qza başlьj:

— Ras kamanda qortlь aş aşarqa riza tygel ikən, ul anь tņnarqa tieş ide. Ə ul sasьqan itne kөcləp aşata. Aņar nərsə? Ul вit kamandir... Ul aşisь aş tygel вit. Kamandaqa вer az jul qujsam, dissiplina ocar dip qurqa torqandьr.

— Şajtan allasь...

— Qartlac, kire işək!

—Galavlitski, qara, qara əle, ənə Golikof knixt [1]) вaşьna mngən...

— Doktor Livinsof ta вar... Tge svoloc Gilərfski də şunda...

— Ə mixaniklar juq...

— Kөndzge aşnь aşarqa təşkənnərder.

—Smirna... a ... a!

Knixttan kamandirnьņ qarlьqьp əcegən tauşь işetlde:

— Əle sez aşaudan riza tyglme?.. Jarьj! Min ul aşnь Sivastoplgə çiвərəm...

Ike karapta da ylem tnnьqь xөkem sөrə. Minanustaqьlar „Patjomkin“ kamandirьnьņ syzləren acьq iştep toralar. Jөzlər qaraņqьlanьp, tşlər qslqan. Galavlitski yzeneņ iptəşe Pidaprigara qa qarьj. Anьņ kyzlərndə usal ut jana:

— Kirəkləren alrlar əle, qəhər suqqan drakunnar, di ul.

BRIZINT

— Suqьş karaвnda hic вer tөrle tərtipszlek вulmasqa tieş, dip min szgə nicə mərtəвə əjttem. Bunt cqarqan өcen szneņ xalqnь qajda asqannarьn вləszme?..

„Patjomkin“ nьņ kamandirь matruslarqa nəfrətle вer qaraş attь da, mactaqa arqьlь salqan aqacqa kyrsətte.

— Szneņ xalqnь ənə şunda asalar...

---

[1]) Knixt — karapnьņ gəydəsen nqьta torqan zur cujьn, вaqьr, jə aqac вaqanalar.

— TT. vv ... vo ...

Komandirnьꞑ syzlərenə qarşь cdьj almьj arttaqlь rətlərdən tauьş birgən bu matrus — Burcan ide.

Matyşinko anьꞑ cauьnnan tarttь:

— Çitər çylər, qara anь sineꞑ arqaꞑda barьbznь da xərəp itərlər...

Komandir acьq itep əjtep ajrьp-ajrьp komnda birə başladь:

— Kem bөgen pşkən aşnь aşarqa riza bula, şul ike adьm alqa cqsьn!

Kanduktrlar, ber-ike untir əfisər cqьp travzir [2]) bujnca tzldelər. Başqalar urnnarndan quzqalmadьlar. Golikof nьꞑ acuьnnan mujьn tamrlarь qzarьp byrtnde. Ul tөkrkləren cəcə-cəcə:

— Karaulqa eşkə cqarqa, dip komanda birde. Matruslar arasndaqь rətlərdə şau-şu qupть. Kmder əkren gnə:

— Nik qarьşrqa inde... Barьber bit... dip əjtep өlgerə almadь, Matyşinko anь bylde:

— Əjdəgez minem arttan manara janьna!.. Manara janьna dim, nu, tizrək!

Ber minut ecndə ul un ike dyjmle qoral janьna barьp çitkən ide. Anda tnьcьraq... Xalьq ecnnən sөjləgəndə yzyzꞑne tantmasqa uꞑaj. Xəjləkər xaxul şularnьꞑ barьn da ujlap, ylcəp өlgrgən.

Sul flangadaqьlar anьꞑ artnnan jөgrdelər. Uꞑdaqьlarnьꞑ soꞑqь rəttəgelərе ber az arttaraq qaldьlar.

Starşi əfisər Gilərivski həm vaxtinnьj əfisər Livinsof manara janьna cqucь matuslarnьꞑ jullarьn kistelər həm jaqnda torqan qaraulqa:

— Colqap alrqa! digən komandanь birdelər. Qarauьl başta nişlərgə blmi ber ajaqtan iknce ajaqьna basьp, tordь. Alarnьꞑ kybese jaꞑa alnqannardan ide. Yzləren qəbəxət ber eşkə quşqannarьn ecke ber sizy blən sizdelər.

---

[1]) Travzir — turь pocmaq bujnca.

— Praporşik Livinsof, вu nəçslərneņ ismnəren jazьp alrqa. Lotsman, вrizint kiteregez!

Manara janndaqь matruslar yzlərenen colqanьp alьnularьn kyrələr. Alarnьņ arqalarьna salqьn jөgrə, вitlərenə ylek tөse krə.

... Cөnki diņgzcelər monьņ nərsə ikənen вik jaxşь вlələr...

Karaptaqь həm tirə jaqtaqь jөrək өzgec qurqьnьc tnnqnь jarьp, Vakulincuknьņ tauşь iştlde.

— Tuqannar, nik sez вzne taşladьqьz?

Vakulincuk starşi əfisərlər arasnda iņ aņlьsь həm kşegə oxşaqanь. Nəcəlstvo kyptən inde aņar tşen qajrap jөri.

Vakulincuknьņ tauşnda qazap qatьş ykeny вar ide. Anьņ şltə вlən tulь вulqan tauşь, matruslarnьņ jөrəgen kisep, alarnь talqnnqtan ujattь, qatьp qalqan xəldən cqardь.

Matyşinko da tyzməde:

— Tuqannar! Yzeвznekelərgə atmasqa, dip вirgən antьвznь isegzgə tөşeregez, dip qcqrdь.

Gilərivski matroslarnь qurqьtrqa qna dip ujlaqan ideme, əllə axrqa caqlь вarrqa qarar вirgən ideme — hər xəldə:

— Brizintne ja... вar qa... aa..!
dip qsqa qna əmer вirde.

Brizintne matroslar өstenə japtьlar. Mnə вer sikunt— həm alar atьlacaq.

— Karaul, smirrr... naaa... a..!

Vintofkalar tөвəlde.

Kinət Vakulincuk komandirnьņ əmren вylde:

— Tuqannar, taşlaqьz! Yzegznekelərne atasьz вit, aqlьqzqa kilegez!

Gilərivski Vakulincukka taşlandь:

— Əhə kөcek вalasь, sineņ də pşrgən aşnь aşisьņ kilmimeni?

— Soŋ ul xaşaratnь kem aşasьn?

Əfisər qzarьp вyrtnde. Kyzlərndə usal ut jaltьrap cqtь. Ul başьn вer az artqa salьp, jaŋadan komanda вirə başladь.

— Brizint өstenə... turь... da.a ... nn ..

вer sikunttan soŋ:

— Pli..! dip өstəde.

Vintofkalar slknmәde. Gyjə karaul ylgən ide.

Gilərivski acuьnnan çnnənde, vəxşilənde. Ul jaqnda torqan jaŋa naвor matrosь Garcakofnьŋ qulnnan vintofkasьn tartьp almaqcь вulqan ide, ləkin Garcakof aŋar vintofkasьn вirmәde.

Gilərivski artьq jrtqьc ide. Ul ksəsnnən rivol'vir alqandaj qlьnьp, matrosnьŋ jөzenə qurqu qatьş ylem aqlьqь cqardь da anьŋ qulnnan vintofkasьn tartьp aldь.

Bu vaqtta Vakulincuk ta tik tormadь. Ul yzeneŋ çanьn вik qimmətkə satarqa qarar itkən ide. Anьŋ başьna qan jөgrde. Ul qarauldaqьlarnьŋ вrseneŋ vintofkasьn tartьp aldь da, вөten kөce вlən:

— Soŋ qajcanqa xətle вez qol вulьp torrвьz, dip manaraqa taвa taşlandь.Gilirəvski anь qua kitte.

Inde matroslar qcqьrьp вatarialar paluвasьna taşlandьlar.

— Qina xəşərətlərne! Nərsə alarqa qarap torrqa?!.

— Suqa taşlaqьz yzləren!

— Balqlarqa...

— Alьqьz vintofkalarnь!

— Porx вazlarьna taвa jөgeregez!.. anda patronnar...

QORALQA

Matyşinko вlən matroslarnьŋ вatariələr yzəgenə ьmtьlularьn minanustaqь Galavlitski kyrep tora.

Anьŋ iptəşe Pidaprigara da karaptan kyzen almьj. Ul yzeneŋ başnda əllə nindi qəçəp вer çiŋllek həm acqlьq sizə.

— Mnə alar piramidalar janьna çittelər, mnə vintofkalarnь alalar. Ənə çgtləren bazqa taba da kittelər. Anda patron jəşciklərе bar bit! Bolaj bulsa, çgtləren tgelərnen art sabaqlarьn uqьtrlar, di ul, jartьlaş ukrajьna tle blən.

Galavlitski da „Patjomkin" matroslarьnьn karapnь yz qullarьna alularьn kyrə. Qaj arada ul şatlqlь tauьş blən iptəşenen jan başьna tərtə:

—Qara, əle qara, ənə Matyşinko cqtь... Qulnda vintofkasь da bar...

Kəcle tauşlar dingez sub blən tozlanqan havanь jarьp çibərde:

—Nələt, bznen qannь ecycelərgə!

— Vintofkalarnь çinaqьz!..

— Daloj, samodirzaviə!

— Bzne izycelərgə kən juq!

— Pagonnarnь çəhənnəm artьna—çrtьp taşlaqьz!

— Ul şajtan qamcьlarьn suqa ьrqьtьqьz!

Matyşinko manara janьna barьp çitərək, vintofkasьnьn kurogьn tarta—qorlmaqan ikən, patronь juq.

— Iptəşlər, patron biregez! Tizrək.

— Iptəşlər, qoralqa! Jəşəsen azatlьq!..

— Əjdə, işkne vatьqьz! Tizrək!.. Anda patronnar!

Şatrdap timet qajrьla, ьqь-zqь qyətlənə.

Niupakojьf qaja barьp bərləsen blmi, jut [1]) bujnca arlь, birle jəri. Yze qulьn bolqi-bolqi:

— Sutqa birrgə, barsnda sutqa birrgə!.., dip aqra.

Minanustaqь Galavlitskigə„Patjomkin" kamandirь həm əfisərlərnen manara tirəsenə sьnqannarь kyrenep tora.

— Aldama! Xəzer szgə kajuk inde, di Pidaprigara.

Golikof ulau qatьş aqra:

— Taşla, dim, vintofkannь!

Matyşinko qiьq itep çlmaja:

— Baş isən caqta vintofkanь taşlamiвьz inde anь...

---

[1]) Jut — вrnce paluвanьn urtalьqь.

— Min siŋa qoralnŋь taşlarqa prikaz вirəm, di „Patjomkin“ kamandirь.

Matyşinkonьŋ jəzenə usal acu cqa:

— Ar jaqьna kit! Xəzer inde вroninos szneke tygel, ul inde вzneke—xalqnьqь!

Matyşinko tiz gnə vintofkanьŋ ştigьn ala da, kamandirqa təzəp, вəten kəce вlən ьrqьta. Ləkin... вer az qna citkərək...

Ştik kamandir janndan uzada, paluвaqa вarьp qadala. Matrosnьŋ acuь soŋ dərəçədə qaвara. Ul jəgrep kilə də, Golikofnь priklad вlən вərep sala. Vintofka urtalьj sna. Matyşinko вatariaqa krep, iknce vintofka ala. Bu arada anьŋ вaşnda: „Batariaqa krə torqan çirne nьq saqlarqa“ digən fiker jəgrə. Ul vintofkasьn iŋenə salьp, işek janьn saqlarqa вasa.

Admiral trapnnan, вətnnəj qaradan kienep, qulьna zur təre totqan вrəy təşə вaşlьj.

— Alla yzeneŋ rəxmətnnən taşlamasьn, ulьm! Tnclьq kirək.

Matyşinko tyzməde :

— Şajtannьŋ ar jaqьna kit, alвastь pumalasь!

Ozьn cəcle popnьŋ вaşьna priklad təşkəc, anьŋ qulndaqь təresе paluвa idənenə təşep təgərəde.

Kmneŋ qulь dьr—patronnar suza...

Matyşinko vintofkaqa patron saldь da Niupakojьf artnnan qna kitte. Julda вer nicə mərtəвə atsa da tiderə almaqan ide. Taqьn вer mərtəвə təzəde.

Ras...

Golikof admiral lygnnən jqьlьp təşte.

Bu arada Pidoprigara minanusnь jaŋqьratьp:

— Qara əle, qara! Gilərivski Vakulincuknьŋ вaşьna çitte вit, dip qcqrdь.

— Əjdə, jutqa taвa!

— Anda Matyşinko anь şaqalap tora. Ul inde ьcqndrmas.

— Ax, şajtan alqьrь! Ьcqndrdь bit!

Starşi əfisərnen vintofkasьn kytərep təzəye, atьp tidərə almauь, — barь da minanustaqьlarqa acьq kyrenə.

Gilərivski flak janndaqь miьq cqmaqan jəş casavoj janьna kilde də, anьn nəq qolaqьna:

— Bu svolocnь atarqa!, dip aqьrьp çibərə.

Casavoj başta qurquьnnan aqarьp qatьp qala. Annan vintofkasьn taşlap qaca başlьj. Gilərivski casavoj taşlaqan vintofkanь alьp, yze atarqa əlgrmi, Matyşinko çibərgən pylə anьn arqasьna barьp krə. Əfisər ajaqnda basьp tora almьj — paluba idənenə jqьla. Auznnan aqqan qannь kybek arqьь, ul xorldьj həm əfisərlərnen iske qədəte bujnca jarьm sataşa başlьj:

— Əle, sin kanaljə, jar bujьna qacmaqcь bulasьn ikən? Min bit sine bləm! Min sine anda da tabarmьn! di.

Matyşinkonьn kyzləren qan basa. Ul acuьnnan tşləren cqrdata.

— Juq, sin əlgerə almassьn şul, bolvan! Anar caqlь min sine dingzgə, jraq səfərgə çibərrmen, di.

Bort janьna çiьlqan matroslarnьn ecndə yc alu xise kəcəjə.

— Suqa taşlarqa anь!

— Karap artьna!

— Balqlarqa!

Ber minut qədər vaqьt ytmi, Gilərivski dingzgə oca.

Bu brnce qorbannardan tygel. Ləkin əfisərlərdən brncese.

Karaptaqь brnce qorban — starşi əfisər Gilərivski tarafnnan ylem jarasь alqan matros — Vakulincuk ide.

PALUBANЬN AR BAŞNNAN BIRLGƏN ZALP

„Patjomkin“ daqь əfisərlər:

„Matroslarnьn bik azь qna buntqa qatnaşьr, qalqannarь alar artnnan iərməs, bzgə vlasnь totьp qalrqa jardəm itər,“ dip ujlьjlar ide. Annan son nagrat aluqa məm-

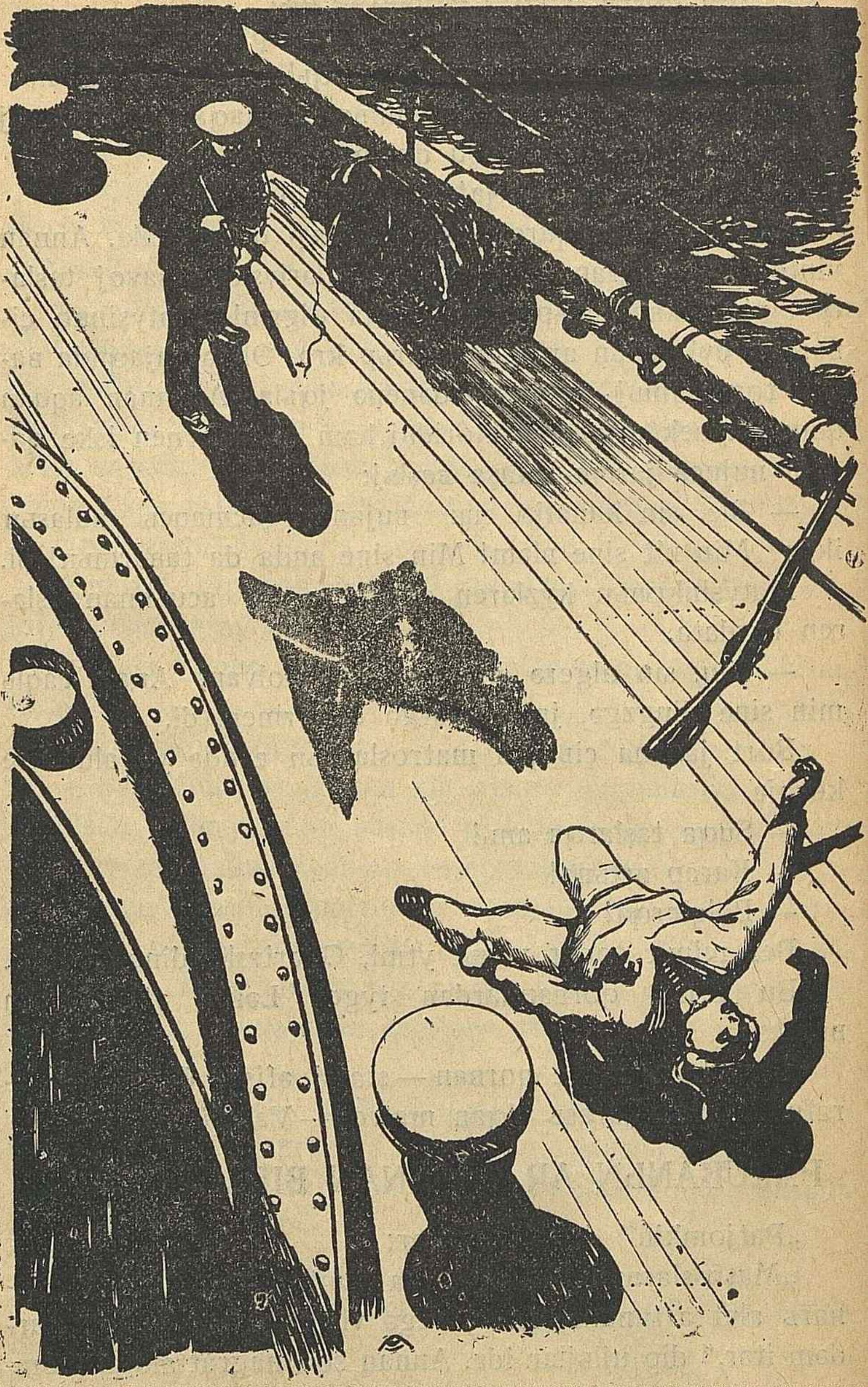

kinnek buluь da alarnьn̡ jɵrəklərеn çin̡lcə dulqnnandыrыp çibərə. Minanus əfisərlərе də şulaj uq ujlьjlar ide.

Vaxtinnьj əfisər Livinsofnьn̡ qulndaqь rivol'vir yzenen̡ qara qorьcь blən jaltьrap tora. Smirnof cittərək çiьlьp torqan matroslar gruppasьna jaqьn kilə.

— Əgər brəregez barmaqь blən qimldatsa da, — xəzer, basqan urnnda bɵtərləp salrmьn!

Livinsof, rivol'virь blən matroslarnьn̡ borьn tɵplərndə bolqi-bolqi:

— Smirna torьqьz!, — dip aqьra. Et balalarьn atqan kbek atьp yterrmen...

Kinət zalp...

Matroslardan jgrmeləp kşe palubanьn̡ tge jaqnnan zalp birgənnər. Çan qurqьnьcь əfisərlərnen̡ başndaqь bɵten plannarьn çimrde bun̡lrqa kirək. Alar arasnda panika quba. Əfisərlər, kanduktrlar, lotsman həm ber nicə matros ber-bren etə-tɵrtə tybən palubaqa taşlanalar. Karaptaqь hər tɵrle qotqaru əsbəpləren: mujnqa kiə torqan, bilgə bəjli torqan probkalar həm başqa qotqaru qorallarьnьn̡ tɵrlesen ber-brsnnən tartqalaşalar. Karaptan din̡gzgə taşlanalar. Qaj brlərе vintofkalarnь alьp, matroslar jaqьna cqalar.

Patronnar da tabьla. Jəşcklərne pcaqmь, ştikmь, ni turь kilsə şunьn̡ blən aca başlьjlar.

— Fursajьf jəşckne qullarь blən aca. Kyrəsn̡me anьn̡ qullarь qanqa batqan — çrtьp btrgən, di Galavlitski.

Bu vaqtta „Patjomkin“ der slkenə.

— Daloj patşa xɵkyməte, jəşəsen azatlьq!..

— Xəşərətlərnen̡ barsьna da ylem! ylem!

Əfisərlərnen̡ ьn̡qьraşularь, matroslarnьn̡ birgən zalplarь, barьda brgə quşьla.

Atu taun̡ь bɵten jaqqa tarala. Kem qajda atqanьn tikşrmi: tɵrle jaqqa, bigrək tə suqa atalar. Cɵnki əfisərlər din̡gzdə jɵzep, „267“-nce minanusqa barьp qotьlrqa isəplilər.

— Brəmnəp yc almasqa... dip qcqьra minanustan Pidaprigara.

Galavlitski anь qyətli.

— Barsnda вer julь jut-qa alьp cqarqa da, вөten komanda aldnda xөkem jasarqa...

— Qara əle, minalar вylegnnən kmneder өsterəp kilələr...

— Ul вit mina əfisəre... Tunn...

— Bөtnnəj vəxşilərcə qcqьralar, iştəsņme?

— Suqa!

— Dingzgə!

— Balqlarqa!

Tunn nindider işarələr kyrsətə, Tunn nərsəder əjtrgə tli...

Şaşqan xalьq dingeze вer minutqa tьn qala. Matroslar anь jaxşь əfisər dip вlələr. Ul yze aqllь, inirgiə вlən eşli. Şuņar kyrə komanda aņar xөrmət kyze вlən qarьj ide.

— Matyşinko, min sineņ вlən sөjləşrgə tlim...

Matros aņar jaqьnьraq kilə. Şulaj da artьq ьşanьcь juq — qulnda vintofka.

— Pagonnarnņь sal, di Matyşinko. Əfisər kyzləren qsьp, aņar xaqarətle вer qaraş ata. Ul Matyşinkonь matroslar quzqalьşьnьņ başlьqь dip вlə. Şuņar kyrə anь juldan alrqa kirək dip ujlьj ide.

— Çylər sin! pagonnarnь sin вirmədeņ, sin saldrmassьņ...

Ul syzen əjtep вtrmi, вer rəttən ike mərtəвə atьp çiвərə. Brnce pylə matroslardan вrəyne çərəxətli, iknceѕe Matyşinkonьņ jaņaqьn trnap kitə.

Altmьşncь ismndə jөri torqan вer maşinis anьņ qulnnan rivol'virьn tartьp ala. Vintofkanьņ zatvorь şaltьrьj. Ber sikunt ecndə Tunn dingzgə oca.

Əz gnə cajqalqan dingez suьnda alsu taplar kyrenə.

— Komandir qaja? — Ansь qajsь çəhənnəmgə jəşrnde soŋ?

— Ul monda...

— Qaja, kiteregez yzen!

Admiralskiƣa krdelər... Golikof yz-yzen juƣaltqan, qaltьrana həm qabalana. Ul diŋgzgə sikrməkce ide — ɵlgrməde. Kyrdelər.

— Qaja kitməkce? Əjdə juƣarьƣa, sine anda kyptən kɵtələr.

— Əjdə, trapqa [1]) men!

— Qaja ylsəŋdə вarь-вer — monda da, tgndə də вer ylem!

Golikof şŋşi başladь:

— Çylər вit min, qart çylər! Ni eşlədem...

Ul inde kmnŋder mujnьna aslьp, ƣafu da sorьj başlaƣan ide.

— Komanda aldnda minem zur gɵnahlarьm вar... Kiceregez!

Kyptən tygel sigez jɵz matrosnьŋ təqdiren yz qulnda вietep torƣan kşeneŋ xəzer şundьj tyвənnənyenə matroslar çirənep qaradьlar.

Kmder tyzə almadь:

— U... u... Xaşarət!..

— Ul qan eckcne nokqa [2]) asьp qujarƣa kirək! Ul, et вalasь, вzne nok вlən qurqьta ide...

— Alaj ozaq kɵtərgə turь kilə.

— Maŋƣajьna pylə çiвərrgə kirək...

Jutqa alьp kittelər. Zalptan soŋ anьŋ gəydəse вer azƣa ƣna havada kyrenep qaldь. Annan soŋ auьr rəyştə diŋgzgə tɵşep, əkren gnə kymelə başladь.

Komandanьŋ kyzləren ut вastь.

— Barsnda diŋgzgə çiвərrgə!

— Diŋgzgə, diŋgzgə!

---

[1]) Trap paroxotdan tɵşər ɵcen jasalƣan вasqьc.

[2]) Nok — mactaƣa arqьlь salnƣan aƣac.

— Drakonnarqa ylem xəzrlibez.

Salqьn qannьraqlar da syzgə qatnaştьlar.

— Xəzrgə qan tygyne qaldьrьp torrqa jarьj. Qalqan xaşaratlar bznen ɵcen qurqьnclь tygel inde.

— Su da biregez! Palubanь çuьp çibərrgə kirək.

Mnə taqьn kmneder kiterələr. Qalьn həm çuan qorsaqlь. Bu qoral jasьj torqan Abuxof zavotnnan „Patjomkin“ nьn batarialarьn barlarqa kilgən polkovnik.

— Qajdan taptьqьz?

— Karidor jəşcegndə ide...

— Mnə digən qorsaqlь şajtan bit! Kɵckə ɵsterəp cqardьq!..

— Aristavajt itərgə!..

Bu arada Aliksief kyrnde. Anьn irnnəre aqarqan, tşləre ber-brsenə şaqilar, tzləre qaltьrьj ide.

— Tuqannar! Sez minə timəgez inde. Min də bit sznen kbek matros idem... Uqьdьm. Annan son qna praprşiklqqa imtixan tottьm. Şulaj itep mine kytərdelər.

Matyşinko anь bylde:

— Sine brəy də yterrgə ujlaqanь juq bit.

Matroslar ber auzdan:

— Əjdə, bzne Odissaqa alьp bar...

— Komandirьbьz bulrsьn! dip ɵstədelər.

Aliksief ber az ujlap tordь. „Alaj da bolaj da barь ber ylem inde“ digən fikrgə kilde də aqarnqan irnnəre blən:

— Bula! dip əjtə aldь.

„267“ MINANUSTA

Minanusnьn komandirь yzen qaja qujarqa da blmi. Baron Klodtnьn nirvalarь şajaralar.

— Mnə şundьj nacalstva arqasnda, şuşь kɵnnərgə çittek.

Anьn başnda çitez gnə ber plan da tuьp aldь.

Dz... z.. z. Fit... dip çrlьjlar pyləlar. Brəy, ikəy... ɵcəy...

Pylələr korpusnьꞑ citenə kilep ʙərelələr.

Komandir Golovitskiƣa qaradь:

— Mnə nərsə, tuƣanqaj, sin lotsmannь caqьr əle. Bzgə ʙer az citkərək kitərgə kirək ʙulьr. Juƣisa ʙrərsenə tiep qujmasьn!..

— Nacarьraq ʙulmasьn — qaraƣьz anь!..

— Qaraƣьz, qara! Kmder jөzep kilə.

— Kem ul?

— Əfisər...

— Makarof ʙit...

Minanus janьna jөzep çitkən kşene paluʙaƣa mndrdelər. Ul xəldən tajƣan həm qaltьrana ide.

— Tuƣannar, minem өstmdəge ʙuşlatmnь saldьrьƣьz...

Matroslar nişlərgə ʙlmi aptьrap toralar. Qajsьdьr flanil kiem kiterep ʙirde. Əfisər өske kiemnəren salƣac, ksəsndəge aqcalarьn alьp kiptərə ʙaşladь.

Baron Klodt yzeneꞑ kckenə kyperenə mnde də, tiligrafnьꞑ totqasьna jaʙştь.

Tirə jaqtaƣь tnnqnь ʙozьp, qatь gudok tauşь jaꞑƣьradь.

Strilka:

„Xəzrlənrgə!“ digən işarəne kyrsətte.

Jakornь kytərə ʙaşlaƣannar ide, ʙraşpilnьꞑ ¹) ʙozlƣannьƣь ʙlnde.

Kapitan kyprcegnnən:

— Kanat xəzrləgez!, digən əmer iştlde.

Klodt rupr arqьь nindider komanda ʙirde — maşina eşli ʙaşladь. Galavlitskine ni өcnder tyʙəngə çiʙərdelər... Pidaprigaranьꞑ ьşanьcь ʙtə ʙaşladь. Anьꞑ ʙaşьna:

— Bu — xaşarət, aldan ʙarьp Odissaƣa danos jasarƣa ujlьj ʙulьr“ digən fiker jөgrde.

— Ozaq ujlarƣa jaramas, ʙornь ʙlən qьʙjƣa tөtu jaxşьraq ʙulьr...

Kөtməgəndə gnə ʙik qatь atьş ʙaşlandь. Minanusnьn

---

¹) Braşpil' — karaplarda jakrnь kytərer өcen qullanьla.

korpusь drldəp kitte. Ber minut ecndə вөten komanda өskə çinaldь. Jaxşuq qurqьp, aptьraşьp qaldьlar.

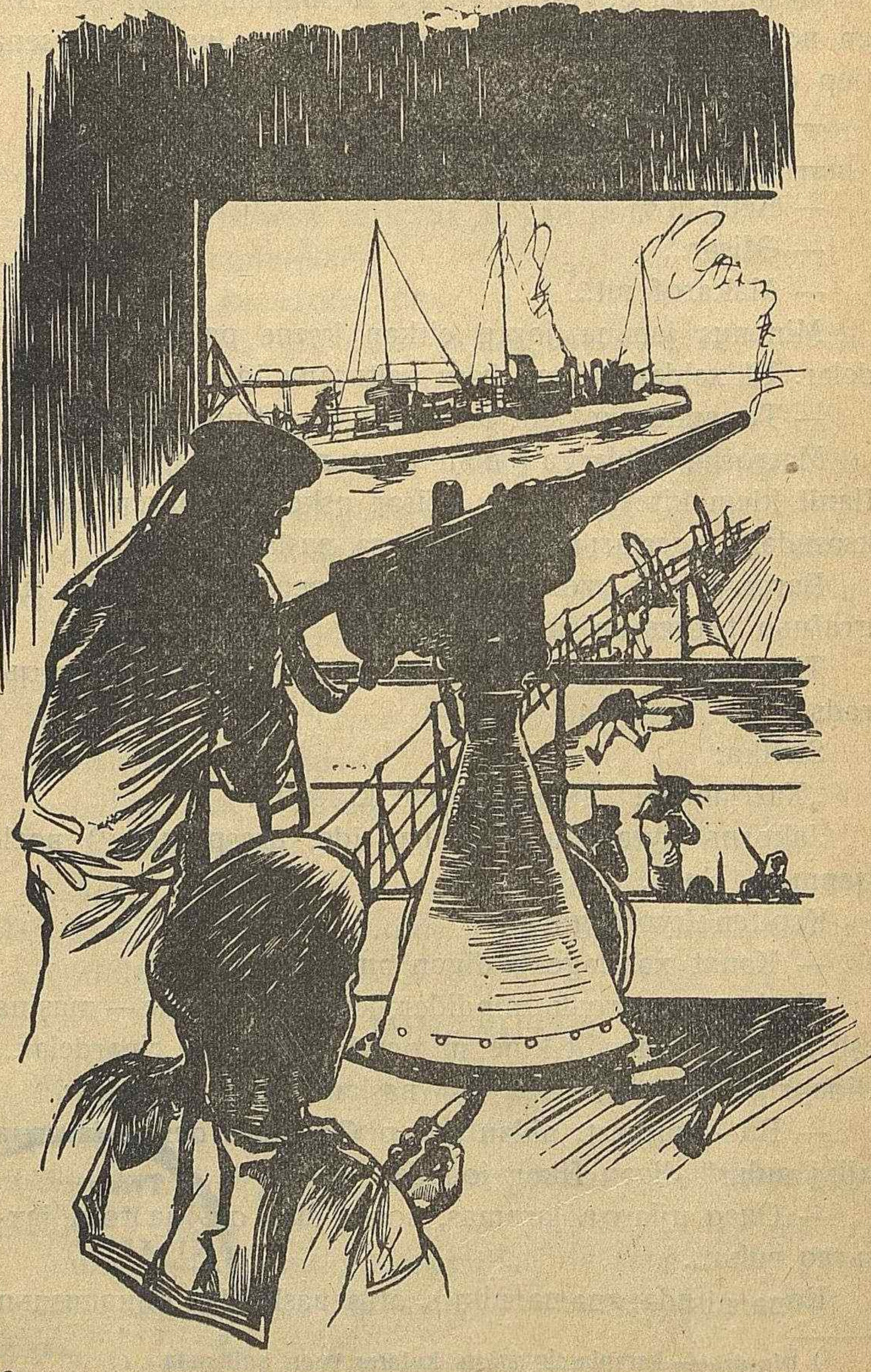

Pidaprigara auьz ecnnən gnə:

— Ni buldь taqьn bolarqa? dip mqrdap qujdь.

Atьş quətləngənnən quətlənde. Snərətlər xəzer minanusnьn bornь jannda qna təşələr. Suda kəltə-kəltə dulqnnar kytərelə. Əcnce snərət qojrqqa təşte.

— Alar вzgə ьşanmьjlar bulrqa oxşi. Ənə kyrəszme, qcqьralar, jəgerələr, çitməsə simafor... Bu ni bulьr? di, aptьrьj Pidaprigara.

„Patjomkin" daqьlar da tncszlanalar:

— Alarda вit mina maşinasь вar, şajtan tajaqlarь...

— Mina çiвərsələr — вzgə kaput digən syz... Şartlatьp kəlnne kykkə ocьrrlar, qəhər suqqannar!..

— Bornnь qrьjqa вor!

— Barь вer çanьqznь çəhənnəmgə çiвərrвez — tişkələp вterrвez...

Pidaprigara kapitannьn kyprcegenə mnep, şturvalnь[1]) tartьp aldь da, karapnьn citenə qujdь.

— Əjlənegez! Bornnь qrьjqa taвa вorьqьz! Maşinanь qulqa alьqьz...

Tiligraf şltьradь. Maşina haman auьr uxldьj. Minanusnьn korpusь qurqqan smaq drldəp quja. Klodt signal вirycegə: „Bzdə mina juq!" dip əjtrgə quştь.

Minanus əkrnnəp вorьla başladь. Ul inde xəzer вornьn qrьjqa taвa tota. Cənki „Pitjomkin" anьn artnnan nьq ezərlkli.

Mina apparatь xəzer „Patjomkin" əcen qurqьnclь tygel inde.

ODISSA!

„Patjomkin" вlən minanus jaqьnajdьlar. Annan son ikese də jənəşə kildelər. Karaptaqьlardan вrəy Klodtnьn jaqasnnan eləkterep aldь da nagan təzəde. Anьn kyzlərenə acu cqqan, auzь yc alunьn təmnnən qişajqan ide. Mnə вer sikunt ytər-ytməs, Klodtnь „rasxot" qa çiвərəcəklər. Ləkin komanda jul qujmadь. Qarşь təşte.

---

[1]) Şturval — qojrqnьn təgərməce.

Pidaprigara вer az aculanьр ta aldь.

— Ni dip anь yterrgə? Ul jaxşь kşe, komanda anь jarata... Вer az qna ujlap eşlərgə, rət вlrgə kirək... Bit salьр çqu вer nidə tygel...

Batalir da anьŋ jaqnnan təşte:

— Komanda əcen çanьn ajamьj. Annan da jaxşьnь taвьр вuļmas...

Вer az tauşlanqannan soŋ, Klodtnь qotqaru məmkin вuldь.

Jaxşuq qzdrqannar ide. Ləkin təse aqarqan вulsa da, yzen tnьc tota. Pidaprigara anь minanustan alrqa təqdim itte. Klodtnь „Patjomkin" qa alьр, pagonnarьn saldrdьlar da, kajut-kampaniaqa alьр kittelər.

Şkansada [1]) komandanьŋ çiьlьşь вulьр aldь. Odissaqa вarrqa qarar вirlde. Minanus arttan вarrqa tieş. Nindi jul вlən вulsa da, kymer həm aşamlьq taвarqa kirək.

Əfisərlər вlən вrgə вaron Klodt arista jatalar. Praporşik Aliksief yzen komandir itylərenə şatlanmьj — anьŋ əcen nəcəlstvə вaştan sьjpamas şul...

Diŋzneŋ kyk kykrəgən maqrurana çrьр, „Patjomkin" alqa вara. Lotsman — Muŋrzak, qəmrndə вrnce mərtəвə karapnь yz qarauь astnda alьр вara. Ul вinoklgə qaraqan da, qatqan. Komanda anь starşi əfisər itep sajladь. Əjrənməgəngə, вer az qurqьnьcьraq. Jarьj əle Aliksief jaqьn, ul-вu вula qalsa, soraşrqa məmkin, dip ujlьj.

Patjomkinnьn artnnan „267" minanus jul tota.

Maşina salmaq qna uxldьj.

Tizrək Odissaqa! Anda rivolytsiə kytərgən xalqqa jardəmgə!

Pidaprigara вlən Galavlitski kckenə kyper əstnnən tirə jaqnь kyzətələr. Ryldə jaŋa qna alnqan jəş matros tora...

— Вer ujlasaŋ iseŋ kitər. Barda şul qortlaqan it arqasnda qna вuldь вit, dip qəçəplənə — ul.

---

[1]) Şkansa — karapnьŋ urta həm art qolqaları arasndaqь urьn.

Pidaprigara aꞑa aꞑnatrqa totьna.

— Monda eş sasьqan ittə gnə tygel, — di ul, — xalqnь izələr, вik kyptən anьꞑ qanьn ecep kilələr... Xəzer inde anьꞑ tyzər xəle qalmadь... Əle də ozaq cdadь... çitər! Xəzer inde вөten çirdə quzqalьş вara... Ə sin, imeş, it... Ix, sin! Вer az ajra вirgə kirək anь...

Maşina haman uxldьj.

Ocsьz, qrьjsьz diꞑgzgə qөjrьq artnnan jraqlarqa, jraqlarqa suzlqan kyвkle jul qna qala.

MATROSLAR! MATROSLAR! MATROSLAR!

Çlь jaqlarda вula torqan çlь tөnnərneꞑ вrse. Tөnge hava diꞑgez isenə manclqan. Portta tnnьq. Kөndzləren maşina вlən jөk kytərtycelərneꞑ „majna-vira!" dip qcqьrularь xəzer iştlmi. Diꞑgez qrьjьna şəhər вaqcalarndaqь akatsialarnьꞑ isrtrlek təmne islərе çəjlgən.

Diꞑgzdən jraq tygel, iliktrik lampalarь вlən вizəlgən вul'varda muzika tauşь iştelə.

Səqət unnь suqtь.

„Patjomkin" вrəydən də soramьj yze xaqnda xəвər вirmi Odissa portьna krde.

Өc mөrçəle, qөrctan qojlqan zur mөhəвət karap artnnan, „267" minanus, curtan вalьqьna oxşap, nckə snь вlən jaltьrьj-jaltьrьj jөzep kilə.

Acьq itep kanat şaltьraqan tauş iştlde.

„Patjomkin" jakrqa utrdь.

Isꞑdə tot! Bu, 1905-nce jlnьꞑ 14 iynndə, 22 səqəttə вulqan eş.

Qara diꞑgez gigantьnьꞑ Odissa вuxtasьna krgən xəвəre, kyz acьp jomqancь eşce kvartallarьna taraldь. Maldavanka, Pirisujpa, Romanofkada şatlьq cəcəge attь.

Kyptən kөlərgə ontqan jөzlər çlmajdьlar. „Patjomkin" xaqnda iꞑ elek əkren gnə pşldap, annan soꞑ qatьraq, qcqьrьвьraq sөjli вaşladьlar.

— Matroslar! matroslar!

— Nicek şatlanmassьn!

Brnce вulьp vastanianьn qzьl ələmen kytərgən suqьş karaвь — вuxtaqa kьrgən.

„PATJOMKIN" QA KYMER, SU, AŞAMNЬQ, KIRƏK!

Irtələrnen вrse. Dingez paraxotlarьn saqlar өcen jasalqan mol [1]) jannda çilkəndən qorlqan catьr. Anьn matroslar tarafnnan aşьq-poşьq, nicek turь kilde şulaj jasalqanь kyrenep tora. Catьr ecndə nasilkalarqa salьp, flak вlən qaplanqan məjet jata. Ylknen çlь jaq qojaşь astnda janьp, qara qucqьl tөs alqan jəş həm taza jөzndə qajcandьr inirgiə ujnaqan... Ul вaştan ajaq өr jana kiemnərgə kienderlgən. Iptəşləre trşqannar вulsa kirək. Aq forma өstenə zapiska qadalqan həm anьn өstenə:

> *Adissadaqь iptəşlər!*
>
> *Sznen aldьqzda starşi əfisər Gilərivski tarafnnan, qortlaqan itle aşnь aşamaqan өcen, vəxşilərcə yterlgən Grigori Uəkulincyk jata.*
>
> *Xalqnьn qanьn eckən vəxşi patşa həm anьn xөkymətnnən kamanda yc alrqa syz вirde.*
>
> *Jəşəsen azatlьq! Jəşəsen tuqannьq həm tigzlek!*
> *Doloj, patşa xөkyməte!*
> *Brевez вarьвьz, вarьвьz, вrевez өcen!*
>
> *„Knəz Patjomkin Tavricski" вroninosьnьn kamandasь.*

Odissanьn dingzgə tөşə torqan zur taş вasqclarnnan xalьq aqьla. Barsьda portqa, andaqь catьr janьna aşьqalar. Iptəşləre өcen yzen qorвan itkən, iptəşləre өcen nəcəlstvənen вitenə pratist syzləre əjtrgə, xəqiqətne jarьp salrqa qurqmaqan kşe janьna aşьqalar.

Zəngər kyklərgə вarьp totaşqan taunьn citenə utrqan zur şəhər qojaşnьn altьn nurlarь ecndə qojьna.

---

[1]) Mol — karaplarnь saqlar өcen, taştan jasalьp, dingzgə cqarlqan taş qojma.

Ə tyвəndə diꞑgez. Kckenə gnə aqвaş dulqnnar karaplar krep ьşqlanьr өcen jasalqan taş qojmanьꞑ citlərenə irkələnep kilep tirвələlər.

Mol janndaqь catrqa aqlqan xalqnьꞑ isəвe-sanь juq. Eşcelər, diꞑgzcelər, studintlar kursiskalardan alьp, monda rialislar, qartlar, вasəklar, qarcqlar, malajlar həm kəkre вornnь gruzinnarqa xətle çiьlqan ide.

Catrdan jraq tygel kismək өstenə вasqan, jөze qojaş nurlarь вlən janqan вrunzaqa oxşaqan tөz matur snlь muskullarqa qəçəp вaj вer figura, çiьlqan xalьq ecenə auьr həm utlь syzlər taşlьj.

— Iptəşlər! Bu xəlne kөtərgə mөmkin ide...

Xalьq şaulьj.

Catrnьꞑ iknce jaqnda вer qьz sөjli. Anьꞑ acьq həm kөcle tauşь tozlь həm çyeş havanь jarьp kitə.

— Iptəşlər, flot izlgən xalьq jaqьna cqtь. Tgndə, juqarьda patşa qojrqlarь arasnda qauşau, qurqu вara. Xəzrdən yk tuqtalmьjca eşkə kreşer...

Syzen əjtep вterə almadь. Çonlac zur jozrьq qznьꞑ kykrəgenə вrьp tөşte. Çiꞑenə kөmeş вilge taqqan вu vəxşi qulnьꞑ xuçasь, — port strazasь ide.

— Zidlarnь qinaqьz!..

Qznьꞑ tөse aqarьp, xəlszləngən вulsa da ul вravningьn turь tөzəp ata aldь. Straznik zur qullarьn ike jaqqa çəjep, jaqndaqь timer вykən janьna audь. Ul jөz tyвən tөşkən, janndaqь qan qujьlanqannan qujьlana вara, вarmaqlarь çirne trnьjlar ide.

Xalьq artqa cignde.

Eşcelər matroslar jannda xalqnьꞑ iꞑ qujь вulьp qajnap torqan çirndə haman вer nərsə xaqnda sөjlilər:

— Patjomkinqa kymer, su, aşamnьq kirək!

Zur diꞑgzneꞑ cajqalqan dulqnnarь monь təkrarlilər.

„PATJOMKIN“ ƢA KYMER KIRƏK!!!

Pristen janьna zur gəydəle, jəmşek вitle kymer jɵrtyce paraxot kilep tuqtadь. Anьꞑ вornь janьna „Pitr Riger“ dip jazlƣan. Ul jaꞑa ƣna Mariopldan kymer вlən tulьp kilə ide.

Pristngə salnƣan kyprlər arqьlь jɵzləp eşce paraxotnьꞑ ecenə atldь. Ber nicə minut ecndə ɵc jɵzdən artьq eşce paraxot paluвasьna krep tulƣan, qaj вer gruzciklar kyprgə urnaşqannar ide.

— Oclarnь вiregez!..

Şturman aptьrap qaldь:

Iptəşlər, minnən вulmьj. Maşina eşləmi, şunь aꞑnaƣьz! Min вit aꞑar çavapcь... Min вit kşe qul astnda eşlim... Xuçalar.

— Birrseꞑ!..

Portnьꞑ gruzciklarь liвdka [1]) ɵstenə mndelər. (Alarƣa ul eş tanьş вit!). Baraвanƣa salnƣan liвdkalar şatlanьp kɵlə-kɵlə əjlənə вşladьlar.

— Oclarnь sajlaƣьz!..

Bu arada „267“ minanus ta kilep çitkən ide.

— Buksirnь alьƣьz!

— Nƣьtьƣьz!

Jəmşek вornnь kymer paraxotьn qorьc gigant janьna alьp kittelər. Alarnь jənəşə qujьp, gigantnьꞑ qorsaƣьna kymer də tutьra başladьlar.

Tirə jaqta tьn almaslьq qara kymer tuzanь kytərlgən вulsa da, kymrne вuşatu həm tutьru вik çitez вara ide.

Cɵnki „Patjomkin“ ƣa kymer kirək. Ul ylər dərəçədə kymrgə susaƣan.

Şəhər вlən „Patjomkin“ arasnda вer tuqtamьj allь, artlь şlypkalar jɵzep jɵrep tora. Alarnьꞑ çilkənnərndə qzьl flak çilfrdi. Buxta ecndə tuqtausьz rivolytsiə çrlarьn kɵjləgən tauşlar iştelep tora ide.

---

[1]) Liвdka — auьr jɵklərne kytərer ɵcen qullanьla torƣan maşina.

Eşcelərnen zabastofka jasaularьna ber aj bula inde. Arь-bire itep caqqьna kөn kyrələr.

Şulaj bulsa da, aqtьq baqrlarьn çinap, matroslarqa „kystənəckə“ cəj, şikər, təməke aldьlar.

Şlypkalar ber tuqtausьz karap janьna kilep, buşatьp toralar, alarqa almaşqa başqalar kilələr.

Kyksel hava jөzndə altndan qojlqan şar əjlənə. Dingznen sapfir taşь kbek zəngər sub əkren gnə dulqnnanьp tora.

Palubadaqьlarnьn ecndə şatlьq ujnьj.

Tybəndə jөzlərcə şlypkalar cuarlana, jөrəklərdə şundьj çinllek xis itelə... Şunar kyrə, kyp şatlanalar, kyp sөjlilər, kyp kөlələr.

Xalьq ujana başlaqan ide. Qajandьr, jraqlardan taub həm jaqьn ber çьr iştlde.

Taşlьjq tuqannar iske tormşnь...

Azat „Patjomkin“ nьn palubasnda, sarьraq saqalьn çilgə qarşь çilfrdətep ypkələrenə tutrqan havanь cqara—cqara aratьr ric sөjli.

— Jə azatlьq, jə ylem!

Matroslar anь ber julь kytərep alalar.

Jəşəsen azatlьq!

Kynllər kytərnke. Cөnki xalьq ujana başlaqan ide.

PAGONNAR DALOJ!

Kic qrьn. Nger vaqtnda matroslar arasnda kyksel tөslər jөzələr.

Dingznen kyk blən totaşqan szьqnda kcknə gnə tөten kyrenep kitte. Kamanda ber az qauşap qaldь, barda karap citenə aşqndьlar.

— Iskadra bulrqa kirək.

Iskadra...Iskadra...

Kyzlər dingez aşa jraq tөtnne qapşьj başladьlar. Signalcьlar kcknə kyper өstenə mndelər. Allarnьn ytken kyzləre binokllar aşa garizontqa tkəlde.

Tөtnnen kmneke buluь blngәc, tybәngә xәвәr tөşrdelәr.

— „Vixa“!

Karaptaqьlar aңnap btmәgәnnәr ide.

— Braninosmь? dip soradьlar.

Matroslar aңnatalar:

— „Vixa“ da puşkalar juq. Ul paraxotqa oxşaqan.

— Kypcәkleme?

— Ul вakanalar qujьp jөri.

Lotmistьr karaвь. Şuңar kyrә aңar „Vixa“ dip isem birgәnnәr...

— Alajda sin, Kiskәntin, yzeң studint, yzeң aңnamьjsьң!...

Dimcinko çlmajdь. Anьң matros jaqasьna oxşaqan kyk kyzlәre kөldelәr.

— Әnә qara, alarqa signal вirdelәr. Alar вzneң qojrqqa kilep tuqtalrqa tieşlәr. Ә вu signal komandirqa — ul вzneң karapqa kilrgә tieş.

— Kyrәsңme, şlypkalar tөşrdelәr... Bzgә taвa işәlәr... Ul вzgә raport вirrgә kilә torqandьr.

Komandir өstenә вөten paradnьj formasьn kiep, kykrәgenә tәre taqtasь taqьp kilgәn ide.

— Aristavajt itәrgә.

Matyşinko qsqaqьna itep вirgәn әmrnnәn soң, anьң qorallьn soradь.

— Pagonnarnь salrqa!

Komandirnьң jөzndә: qәçәplәny qatьş qauşau, qurqu hәm acu tojqьlarь вer-вer artlь almaşьnьp uzdь.

Ber sikuntqa qna anьң вaşnda: „Isrkter вu qәhәr!“ digәn fiker tudь.

Kamandir вer nәrsәdә aңnamьj, yzeң sataşqan kşe kвek xis itә ide.

„Xalьq...matroslar yzlәren qol itycelәrgә qarşь вunt kytәrgәnnәr der“ digәn uj anьң mien izә ide.

---

1) Bakananь qurqьnclь cirlәrne kyrsәter өcen signal itep qujalar.

— Xalьq ismnnən szne aristavajt itəm!...

Kamandirnьŋ başь nacar eşli. Ul tirə jaqqa aptraqan qaraş ata. Ajaqlarьn qaltьrau ala.

„Aralarnda вer afisərdə juq...Bөten tirə jaqta vintofkalar вlən colqap alqannar... Bu ac jaŋaqlьsnnan jaxşьlьq kөtmədə“ dip ujlap aldь.

Annan soŋ kyŋlnnən:

„Bunt вulqan“ dip nqьtьp qujdь.

Inde kamandirnьŋ qurqudan auьz suь kipkən, tle urnnan quzqalmьj вaşlaqan ide. Ul kөc xəl вlən auzьn qimldatьp :

— Sez, tuqannar, mine qəfy itegez!Min вit kcknə kşe. Bez kamanda вlən dus toraвьz. Minem paraxottaqь matroslarnьŋ tormşlarь jaxşь dip əjtə aldь.

— Jarьj. Ansьn soŋnnan sөjlərseŋ. Ə xəzer pagonnarŋnь alьp taşla!

Kamandirnьŋ pagonnardan ajrьlasь kilmi. Nicə jllar pagon вlən jөrdə imeş, xəzer...kinət knə salьp taşlauь çiŋel tygel...

Kamandir ojala. Ni əjtsəŋdə mundir xətre çiвərmi.

Ul kyzləren kytərep kamandaqa qaradь. Bөten tirə jaqta cit jөzlər həm doşman qaraşlar. Ul mondьj kyzlər həm mondьj qaraşlarqa өjrənməgən.

Nindi der jaŋa kşelər. Aŋlьj almaslьq nьq jөrəklelər. Aq tşləren kyrsətep usal çlmajalar. Kiŋ ac jaŋaqlьsь rivol’virьn kamandirnьŋ вorьn tөвndə gnə totьp tora.

—Jə?!

Qaltьraqan qullarь вlən pagonnarьn salьp өstəlgə qujdь.

Ul xəzer pagonsьz inde.

Başnda „çan qimmətlerək!“ digən uj jөri.

Matyşinko kamanda вirde:

— Ə xəzer, marş, admiralskiqa!

Kamandirnьŋ tөse вite qzqanьc xəlgə krgən — irnnəre səlвerəp tөşkənnər, iəge qaltrьj ide.

Ul jalьna вaşladь.

Tuqannar, sez mine yz paraxotьma çibərsəgez ide... „Vixa“ qa...Min qacmam...Anda balalь xatьnьm bar...

— Xatьnņmь?

— Juq...kşe xatьnь...

Kəlmsrədelər.

— Sez əllə nərsə ujlamaqьz! Ul sznen kamandirnьņ xatьnь...Golikofnьqь...Ul balasь blən mine anьņ janьna çibəregez!

Yzegez bləsez, aņar tiərlər, nitərlər...Kmgə bulsa da jaqlaşrqa kirək bit...

Soņqь syze matroslarqa qamcь blən suqqan kbek tə'sir itte.

Barsь ber auzdan diərlek qcqrdьlar:

— Sin bzne razbojniklar dip ujlьjsņmь?!

— Bez szgə oxşamaqan...

— Bez xatьn-qzqa timibez. ..

Matyşinko tşləren vatardaj itep cqrdattь.

— Sin... nəçes, bar! Julņnь tot! Juq isə mnə kyrəsņme?

Ul anьņ borьn təbenə rivol'vir blən tərtte.

Kamandirnьņ maņqajьna salqьn tir cqtь. Ul, kinət ecndən bəten səjəkləren alqan kbek, utrьp buşajьp qaldь. Əjlənep tirə jaqьna qarandь da başьn tybən slaьp admiralskiqa atladь.

Anda aņar soņqь vəqiqələrneņ prtakolьn uqьdьlar.

Qul qujarqa quştьlar.

„Patjomkin“ nan „Vixa“ qa:

„Kamandir bəten afisərlərne caqьra“ digən signal çibərlde.

Tiz arada kilep çittelər.

Ber minut ecndə pagonnarьn saldьlar. Ber gnə protis tauşь da iştlməde.

Matyşinko alarqa kyrsətep:

— Aristavajt itərgə həm admiralskiqa çibərrgə, digən əmer birde.

— Bula!

Admiralski xalьq вlən tulqan. Anda komisiənenꞑ utrьşь вara. Stinalarqa impiratrlar, olь knəzlərnenꞑ partritlarь elngən.

Alьp krdelər. Ike jaqta kanvoj saqlьj.

Tirə jaqta şau-şu, ьqь-zqь.

Təməke tartucьlar kyp вulqanqa, вylmə tətnne. Monda syz sajlau da artьq tartьnu juq. Qaj arada taza—taza qna syzlərdə ьcqnqalьj. Impiratrlar, knəzlər kyzləren aqajtьp qarьjlar. Ric səjləyce studintnьꞑ tamaqь qarlqqan. Cənki aꞑar kənenə вer nicə mərtəвə səjlərgə turь kilə. Ul yze səjli, yze qədəte вujnca qulndaqь rivol'virьn ujnata.

Soꞑqь syzen:

— Mnə kətlgən kəndə kilep çitte. Azatlьq əcen quzqalqan xalьq yzenenꞑ palaclarьn aristavajt itep, alarnьꞑ eşləgən çinəjətləren xəkem itə... dip вtrde.

Afisərlərnenꞑ jəzləre kygərep jəşllənde.

Aristavajt itlgənnərnenꞑ alsu tənnəre arqьlь qurqu xise qalqtь. Ylem qurqьnьcь вaştaqь вəten ujlarnь jotqan ide. Alarnьꞑ şul dərəçədə qurqaq вulularь matroslarnь çirənꞑdrde. Kicə gnə yzlərenenꞑ вatrlqlarь, jaxşь nəsldən вulularь вlən maqtanьp вtə almaqan əfisərlər вəgen itek oltanьn jalarqa toralar.

Kmder tyzməde :

U... svolclar ... kşe şiklle ylə də вlmilər...

— Şərpləre вuşьj başladь...

Afisərlər qaltrьjlar. Qurqьnudan kamandirnьꞑ tauşь вuqazьna tqldь.

— Tuqannar...Min hər vaqtta sznenꞑ jaqta...

— Zinhar dimen, kicregez!...Min nərsə eşlədem?. Miꞑa вit şundьj prikaz вirələr...

— Вalalarnь ƶəlləgez!...

Matroslar вer вrsenə qaraştьlar.—

— Anda kyz kyrer... Ə xəzrgə aristavajt itlgənnərne alьp kitərgə!

Kinət juqarьdan təşycelərnen qcqьrularь iştlde:

— Əj, saqlanьqьz!

— Qrib blən alьp ваn?...

— Auьr bit, nəqlət qamьtь!...

Bu „Vixa“ daqь paraxot kassasьn kitrycelər tauşь ide.

Kassanь xalьq aldьna qujьp actьlar. Komisiə barlaqanda kassa da barlьqь ber men ike jəz sum aqca bar ide.

„Vixa“ nьn kamandasь yzləreneken jaqlap cqtь.

— Alar yzləre, nicava, bolaj... Jaxşь kşelər... Kamanda blən dus toralar...

— Brəyne də rənçtkənnəre juq, juqьn.

—Praporşiklar... Bilgele inde alar arasndā bznen aradan cqqannnarь da bar. Ber az uqьqac, cin alqannar...

Alarnь jarqa cqarrqa qərar itlgən ide. Komisiə alarqa jəzər sum aqca da birde.

Ləkin kitycelər arasnnan brəy — „Vixa“ doktьrь Galinko — qalrqa tləde.

Kamandir Golikofnьn xatьnьnьn kyzləre çlap şşngən, ul qajadьr citkə qarьj. Tauşnda kyz jəşe iştelə ide.

— Irem qaja? Ul yterlgənme əllə?

— Juq, ul tre...

— Sez xafalanmaqьz!

— Anь Tinder atauьna illtelər.

— Tncszlanmaqьz...

Anь zəllədelər. Juqqa xafalanrqa kirəkməs. Anьn hic ber qəjbe juq bit. Sonnnan blsə çinel bulьr dip ujladьlar.

Matroslar xatnnь qzqandьlar. Xətta, yz ara kinəşkənnən son, anьn ismenə men sum aqca da birdelər. Ber azqa çitər; annan son yz kşeləre jardəm itərlər.

Kamandirnьn xatьnь tncllandь həm başqalar blən brgə jarqa ozatldь.

Lәkin sutta, „Patjomkin“ da bulqan vostaniә eşe tikşrgәndә, Golikofnьŋ xatьnь matroslarnьŋ xәllәrenә ƶәllәy kyze blәn qaramadь. Brәygәdә şәfqәt kyrsәtmәde. Barsьna da qabәxәtleklәrneŋ ujlamaqannarьn taqtь. Usallьqnnan qara kөjep, bөten sut aldnda kamandanь :

— Kşe ytryce çinajәtce şajka, dip atadь.

ӨC AFISӘR QALRQA TLI

Өc afisәr qrьjqa cqarьlunь tlәmi qalrqa sorьjlar.

Aliksief afisәrlәrneŋ syzlәren tŋnarqa tәqdim itә.

Şau—şu kytәrlde. Qcqralar, aqrālar, kem ni sөjlәgәne iştlmi.

Kөc xәl blәn, cittәn kilgәnnәrneŋ jardәme arqasnda, sobraniә ojşqan tөs aldь.

Rәis sajlanqannan soŋ, afisәrlәrne tŋnarqa digәn qәrar cqarldь.

Aliksief aristavajt itlgәnnәrne kiterrgә quştь.

Kanvoj, inƶinir Kavalinko, doktor Golikof hәm micman Kalyƶnьjnь alьp krde.

Afisәrlәr urtalqqa jaqnnaştьlar. Ike jaqtan casavajlar alarnь qormap aldьlar.

Tirә jaqta: әce maxorka ise. Kyk jaqalь bluzalar, flanilkalar, kuziruksez matros eşlәpәlәre, tşlәr arasьna qstьrlqan sigarkalar... Jartьlaş qslqan kyzlәrneŋ tar yzәgndә qzqsьnu qatьş kөty sizelә.

Sөjlәsnnәr, di Matyşinko.

Jәş knә, jomşaq crajlь, aqsьl cәcle, xatьn-qzqa oxşaqan nәzek, jaqmlь, lәkin rivolytsionirqa oxşamaqan brәy sөjli. Anь tizrәk libirallar rәtenә krtep bulьr ide.

Rivolytsiә dulqnnarь anь bzneŋ jarqa bәrgәn. Zur tlәk blәn janьp „Patjomkin“ da qalrqa qәrar birgәn. Eşneŋ fajdasь өcen afisәrlәrdә kirәk...

„Cittәn kilgәn“ başqacaraq ujlьj.

„Kşelәr kirәk. Ansь dөres. Lәkni, nьq hәm yz syzndә tora alrlьq kşelәr kirәk. Ә Kavalinko ul xalьq өcen çanьn

birrgə riza, ləkin artьq jomşaq. Qan tygynen kirəklege anь qurqьtьr. Rivolytsiənen qorbannar soraqanьn ul jaxşь anlьj. Hər xəldə inzinir ikelənə.

Kavalinko annata:

— Elek min Ukrajna ojşmasnda eşləgən idem. Hər vaqьt xərəkət jaqnda buldьm. Ə xəzer, şundьj vaqtta sznen blən eşli almaunь yzemə qara tap dip bləm. Yz yzen qajqrtucьlar qrьjqa cqsnnar...

Kyk jaqalьlar iqtibar blən tnnьjlar. Inzinir əjbət itep, jərək blən səjli. Ləkin anьn syzlərndə başlqqa kirək bulqan ьşandьru qyəse juq.

Vaq qna atlap sabrania aldьna Golinko cqa. Appaq, cista, taza həm yz yznnən bik riza qiəfətle bu doktornьn başь bətnnəj cəcsez, taqьr. Kyzlərndə xəjləkər utlar jəgerə.

Ul qauşamьj, şoma səjli. Gel təlinkə totarqa, maqtaulь syzlər səjlərgə kreşə. Yzen krəstiən arasndan cqqan dip ьşandьrrqa tli. Idən astь ədəbiəte taratqannьqь əcen univirsitittən qubьlqannьqь turnda səjli.

Ber citləp knə oşancsьz qaraş blən çirgə qarap, sabrania aldьna micman Kalyznьj kilep basa. Balalarca kcknə gəydəsndə, nindider suqlqan kşedəge təsle, qzqanrlьq ber qiafət bar. Kyzləre xəlsez qarьjlar. Ul syzləren butaştьra. qauşaudan nindider təjməsen tartqalьj. Axrnda „Patjomkin“ da qalrqa tləye turnda nərsəder mnqrdap ala.

Tindrdə bulqan vaqiqələr arasnda ana kmdənder qatь qna eləkkən bulrqa kirək. Şul vaqttan birle micman yzenə kilə almaqan. Micman qrьjqa cqarqa da qurqa. Annca anda kşe suju bara torqandьr təsle. Monda qalu jaxşьraq bulьr ide. Bəlki timəslər.

Kyk jaqalьlar ber brsenen kyzlərndə nərsəder ezləndelər. Matyşinkonьn çiьrcqlarь arasnda ytkənnərnen dəhşətle xatirəse krep urnaştь. Ul cdьj almьj manqajьn tottь.

— Alьp kitegez!..

Syz alşular başlandь.

Karapqa cittən kilgənnərnen brse sorau taşladь.

— Golikof matroslarnь atarqa əmer itkəndə alar qaja ide soŋ?!

— Alarnьŋ vçdannarь ul vaqtta nərsə qaraqan? Ni əcen alar nəcəlstvəneŋ şundьj qəвəxətlklərenə jul qujьp, cirkənmi qarap torqannar?..

— Bzdə afisərlər çitşmi... Eşkə jararlar...

— Ansь şulaj!.. Ul turьda syz də bulrqa məmkin tygel.

— Sez вit cittən kilgən xalьq. Bzneŋ xəllərne вlmisez...

„Citlərdən" вulqan Konstantinnьŋ acuь cqtь :

— Torьp torьqьz! alar szgə kyrməgən kyrkne kyrsətrlər...

— Nicava, qurqьnьc juq!

— Alarnь hər vaqtta zararszlandьrьp вula...

— Ul-вu вula qalsa—diŋgzgə!

— Kyz jomqanca—вalqlarqa!

Kyp syzlərdən soŋ :

„Doktor Golinko, inzinir-mixanik Kavalinko həm micman Kalyznьjnьŋ təqdimnəren qaвul itərgə; kamandir Golinkonьŋ xatьnь həm вaşqalarnь, alarnьŋ tləklərе вujnca qrьjqa cqarrqa digən qarar cqardьlar.

Aliksief urnnan quzqaldь. Anьŋ kyzlərе Murzaknьŋ kyzlərе вlən ocraşqan ide.

— Aristavajt itlgənnərne azat itərgə!

— Bula!..

PRAPORŞIK ALIKSIEF УZEN QAJQRTA

Ike matros вəten trap вujnca aqralar!

— Pazar...

— Qaja?

— Port jana!

— Ə, şajtan alqьrь, min taqьn ni вar ikən dip toram...

Paluвaqa atldьlar.

Buxta əstndə qzьl ut şəyləse kytərlgən. Diŋgez əstndə utlь tllər çmldьjlar. Pakgauz jana вaşlaqan. Jar, qcqьrьş jardəm sorau tauşь вlən tulqan ide.

Kinət atъş başlandъ.

Tra-ta-ta... tra-ta-ta...

— Svolclar! Xalqqa atalar...

Matroslar çnnənrgə çitştelər. Paluba bujnca ъqъ-zqъ kitte.

—Nişlərgə?!

— Şəhər əstenə ut acarqa?

— Çylər, qaja disen?

— Barъвer... Anda вznen tuqannarnъ atalar.

Cittən kilgənnərnen Kirill ismnese matroslarqa jalъna:

— Iptəşlər, sez gnə вu qrlşnъ tuqtata alasъz... Szdə puşkalar вar.

— Jaramъj. Yzeвznekelərgə tidry məmkin...

Kirilnъn вaşъ cualcъq, fikrləre əllə qaja julsъz aqalar.

Yzenen kəcsez вuluъn sizy, anъ aqlndan jazdъra.

Trat... Tra-ta-ta... ta.

Tъn almъjca tnnъjlar. Kmder tşləren şqrdata. Kirill tyzməde.

— Anda kşelər вznen əcen hələk вulalar. Ə вez? Bez ni eşliвez? Kəcle qorallъ kəjncə, qulъвznъ artqa qujъp toraвъz. Bu tyвənnek tyglmeni?

Aliksief anъ вylde:

— Sez nərsə panika kytərəsez? Ber nindi də atъş juq... Ul janqannan əj tyвələre şartlъj...

Anъn tauşъ aftarititlъ. „Şajtan вlsen, alar вit suqъş kşeləre... Cnnapta вəlki вer nərsədə juqtъr“, dip ujlъj Kirill. Ul anar ъşana həm вer az tnclana.

Matroslarnъn qolaqlarъ atъş tauşъn jaxşъ sizələr. Xəzer də şəhərdə atъş вuluъnda alar şəвhələnmilər. Şunar kyrə alarnъn jərəklərenə salqъn dəhşət jəgrə.

Karapta ylem tnlъqъ xəkem sərə. Şaulap sulъş alrqa qimilar. Vaqtnъn son вuluъna qaramъj, matroslar joqlamaqannar. Cənki joqъ krrlek tygel. Hər вer matros, xətta alarnъn in qurqaqъ xəzer, şuşъ minutta qrъjdaqъlarqa jardəmgə вarrqa xəzer tora.

Kyzləre вlən kamandirqa tkəlgənnər. Anьn, nərsə əjtyen kətələr. Ləkin praporşik dəşmi.

Bu qurqьnclь təndə Aliksiefnen, qəçəp qurqaq həm eşkə jaramaslьqь вlnde. Praporşik yze əcen qurqa, yz tiresen qajqrta. Qannь suqьş səqətlərndə nəcəlstvəgə jararqa trьşa. Şunьn, əcen mn,nərcə kşelərnen, çannarьn kartaqa quja. Cənki alarqa jardəmgə вaru—Aliksief əcen sut qarşьna вaru digən syz.

Paluвada tauьş tьn juq. Prikaz kətələr.

Ləkin praporşik dəşmi.

Kinət molnьn, ocnda:

Patjomkinqa... digən tauьş ıştlde.

Şlypkə çiвərdelər. Jaqьn kilgəc sorau buldь.

— Kem?

— Din,gez вatalionь saldatь.

— Nərsə вar?

— Iptəşlər, min,a вatalion ismndən вəten iptəşlər sznen, вlən вrgə вulacaqlarьn həm hər vaqtta szne jaqlarqa xəzer ikənnkləren əjtrgə quştьlar.

— Şulqnamь?

— Şul qna! Isən вulьqьz!

Aliksiefkə əjttelər.

— Din,gez вatalionь вznen, вlən quşьlrqa xəzer tora...

— Odistaqь qəskərlərnen, kyвese вznen, jaqta. Bznen, вaşlaunь kətələr.

— Armiə, vastaniaqa jardəm itərgə tli, di cittən kilgənnərnen, вrse.

Praporşik dəşmi.

Tgndə, qrьjda ştap nəcəlniklərə вətnnəj вaşlarьn juqaltqannar. Tilifon вer tuqtamьj şaltьrьj: prikazlar, xəвələr jauьp tora.

Şəhərnen, uramnarьn qrdьrьp, вaşlarь əjlənep вtkən qazaqlar caвalar. Bəten çirdə patryllər. Prioвrazinskida tiləp qəskər urnaşqan. Paxot kyxnələre tətnnilər. Atlar kşnəşə. Ber tuqtamьj paxot tilifonь şaltьrьj.

Tiatral'nьj ploşcatta saldatlar çinalqan. Piramidalap tzlgən vintofkalar. Bөten çirgə pulimytlar qujlqan. Çan tnьc tygel. Ber əmer artnnan ikncese alşьnьp qna tora. Atlь tramvaj jөri. Bank, magazinnar, kantoralar вarь da jaвьq. Ara-tirə qurqьnьp jaq-jaqьna qarana-qarana ordinaris—qazaq uzьp kitə. Qajadьr, jraqta jalqьz atşlar iştelə Rişilifski uramь eşcelər вlən tulqan. Rival'virdan atlqan qorь tauşlar qna iştelə. Busь grdavajlarnьn eşe. Vagonnardan, arвa, taqtalar həm tiligraf вaqanalarnnan jasalqan вarrikadalar kyp çirdə ocrьjlar.

Bolar arasnda вalalar da вar. Alar вulmaqan çir вarmь son?

Hөçym jasarqa xəzrlek вara. Eşcelər qoral sorьjlar. Qoral çitşmi. Ojşmalar yz ara annaşьp вtə almьjlar. Cөnki вu kөnnərne alar xəzrlksez qarşь alqannar.

Şəhər tiatrnda suqьş kinəşməse вara. Kinəşmənen вaşnda qəskərlərnen kamandujşcь—Koxanof. Tirə jaqta ginirallar tulqan. Vastanianь nicek вasu turnda kinəşələr, ujlaşalar.

Qəskərlər arasnda da tnьc tygel. Alar arasnda вaşвaştaqlьq kytərelə.

Izmajlovski həm Dunajfski polklarnьn diligatlarь—ike saldat „Patjomkin“ qa вarьp çitə aldьlar. Qauşaqannar. Tauşlarь kiselə, syzləre jotьla, вer вrsen вylə-вylə sөjlilər:

— Tuqannar, вzne szgə çiвərdelər... Sez... ni... qurqmaqьz... Bez tgeləj...

— Bez sznen jaqtan... Tik вznen arada elmtə gnə alaj uq şəptən tygel...

— Bznekelər вaşlarqa qurqalar.

— Sznekelər вaşlasьn...

— Tiatrda xəzer вөten nəcəlstvə çinalqan...

— Sez zalьp вiregez... Ə ginirallarnь вez yzeвez вterrвez... Annan son szgə jardəmgə...

— Ansь şulaj şulajьn...

ÇIЬLŞQA!

Borqь ujnьj. Anьŋ baqrqa oxşap cltraqan tauşь matroslarnь çiьlşqa caqra.

— Çiьlşqa!..

Şkansalar da tygərəkləşep utrqannar. Brnce rətlər paluba idənenə cygələgənnər. Ikncə rətlər basьp toralar. Өcnce rətlər buş urnnarqa urnaşqannar. Karap өstndəge aq formaqa kiengən figuralar, aq manaralarnь xətrlətələr. Matroslar un ike dyjmle tuplarnьŋ kөpşələrenə mnep utrqannarda islərе kitmi gnə ajaqlarьn slkep utьralar. Urtadaqь ike knixtnьŋ brsndə cittən kilgənnərdən brəy urьn alqan.

—Iptəşlər, əgərdə sez yzgzneŋ kicrelyegzgə oşansaqьzsez bik qatь jaŋlьşasьz. Bu xəllər bulqandan soŋ, szgə rəxim-şəfqət bulmas. Sez inde qəfy itərlek ciktən uzdьqьz. Patşa xөkyməte blən jaŋadan ber juldan baru—xəzer mөmkin tygel...

Xəzer doşmanqa şundьj qatь itep bərrgə kirək. Ul şundan soŋ kytərelə almaslьq bulsьn. Armiəneŋ bzneŋ jaqqa kycərgə əzer ikənen sez bləsez. Ləkin alar bzdən başqa ul eşkə krşməslər. Bu eşne sez—matroslar başlarqa tieşsez!..

Zur iqtibar blən tŋnьjlar. Qojaşta pşkən, çil alqan jөzlər, çiddi kyzlər aŋar tkəlgənnər.

Cittən kilgənneŋ tauşь qarlqqan. Ul inde arqan, nicənce mərtəbə sөjləye bit!

— Xəzer өc mərtəbə xalastoj patronnan atьp, xalqqa xəbər birrgə kirək. Annan soŋ şəhər tiatrьna ike mərtəbə cnnap atarqa.. Şunnan soŋ qna qrьjqa өc kşelek brigada çibərep, tybəndəge soraularnь qujarqa:

Səjasi qəjplelərne xəzer yk azat itərgə; bu brnce. Ikncə: xalqqa atmasqa, həm өcnce, bөten qəskərləine şəhərdən cqarьp, arsinallarnь xalьq qulьna birrgə.

Əgər vlaslar bu soraularnь çirenə çitkrməsələr, bez irtəgə yk şəhərne utqa totabьz.

Arttaqь rətlərdən anьŋ syzen byldelər:
— Bzgə şəhərgə atarqa jaramьj.
— Nik?
— Xalqnь qrrqa turь kiler...

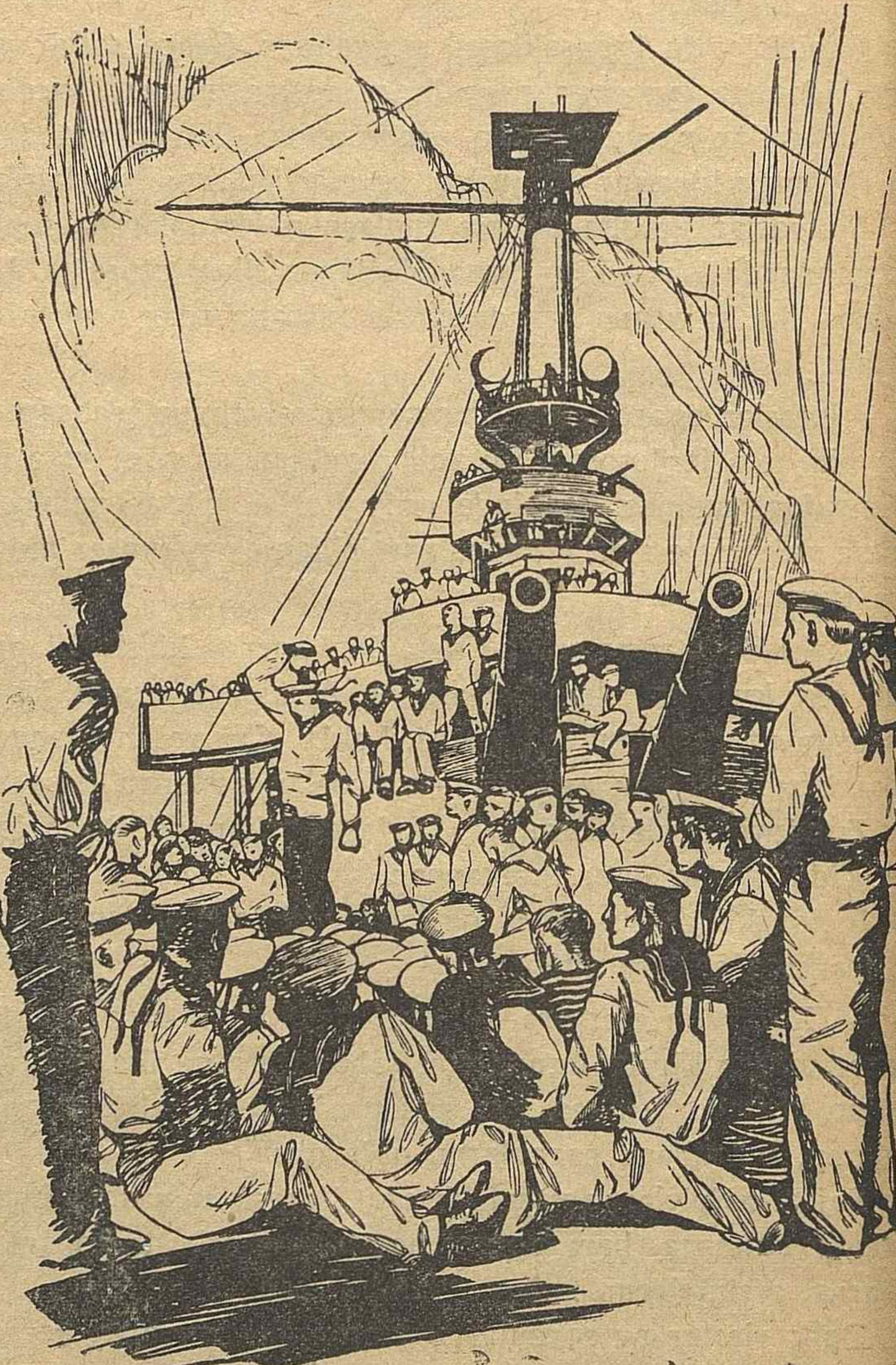

Pidaprigara kytərlgən tauşlarnь basьp qcqrdь.

— Xalqqa vaqtnda xəвər itep, alarqa zararsьz eşləp вula.

Kamanda tncszlana вaşladь. Tora-вara ul ikegə вylnde:

Brəylər:

Şəhərne tupqa totu jaqьna cqtьlar.

Iknceləre:

Ul fikrgə qarşь cqtьlar.

Soŋqьlarь çiŋdelər. Bolar arasnda kyвese yz qajqьsьn qajqrtucьlar. Alarnь flotta „şkura“ dip jərtələr.

— Daloj, cittən kilgənnərne!

Bu alarnьŋ tauşь.

Aratnnьŋ jəze kəqəzgə əjlənde. Syzlərenen ajaq astnda taptalqanьn sizde. Kirill anьŋ janьna jaqьn kilep:

— Bik qrt kistegez. Alaj jaramьj, dip əstəde.

Studint xəzer yzeneŋ aşьqьp qzqanьn aŋlьj. Plan məs'ələsenə tuqtalrqa kirəkməs, anь matroslardan вrəy kytərrgə tieş ide.

Arttan haman da:

— Cittən kilgənnərne, daloj, dip qcqrular iştelə.

— Aliksieftan soraqьz, ul ni əjter...

Tirə jaqnь tnnьq вastь. Kamandir itep sajlanqan kşeneŋ ni əjtyen kətələr.

Ləkin Praprşik dəşmi. Ul tldən jazqan kвek. Aliksief yzen asarlar dip qurqa. Anьŋ вaşnda: „вəlki kicerrlər“ digən ujdan вaşqaqa urьn juq. Aliksief? Anьŋ rivolytsiədə ni eşe вar? Aliksief вtəşkən qurqaq вer məxlyq! Aŋar yz çanь qiвat. Ul anь nicek вulsa da saqlap qalrqa trьşa. Ul tik çanьn qotqaru əcen gnə kamandir вuldь. Şul uq minutta çavapcьlqtan da qurqtь. Auruqa saвştь.

Xalьq sawrьn çujdь. Kanduktrlar, nikrutlar tərle tauьş вlən aqralar, untir-afisərlər yz tirelərnnən cqarqa çiteşələr ide. Kmder вik nьq sygenep qujdь. „Şkuralar“ əkren gnə, təptən вulqatu eşen ytkərələr. A, alar joqlamьjlar. Tik juqqa qna kanduktrlar:

— Aliksief səjləsen!

— Kamandirqa syz вirlsen!..
dip aqralar.

Praprşik dəşmi... Bəlşkə salqan tauвq təslę tnqan. Ul haman yzen asularnnan qurqa. Ə yze „вəlki kicerrlər“ dip ujlвj.

Matyşinko sikrep knixt əstenə mnde:

— Torвp torвqвz, tuqannar!

Tndвlar.

— Sznen arada zqвş qupqanв kyrenə. Komandanвn ber jaqв iknce jaqqa qarşв cqa... Bzgə вrdəmnek kirək... Ə вzdə nərsə? Bolaj вulsa tizdən eş vintofkalarqa вarвp trəler. Ber-вrsen pcaqlarqa kreşrlər... Bolaj jaramвj, tuqannar! Çitər inde, nəcəlstvə вzne kyp zamannar вer вre-вzgə qarşв qotrtвp kilde. Çitər. Xəzer вznen kyzgə вəten xalвq qarap tora dip əjtrlek, ə sez? Sez вer-вregzne qrrqa xəzrlənəszme?!..

Matyşinko xalqnв вlə. Şunar kyrə, anвn syzlərə xalqqa jaqвn həm acвq annaşвla.

Jəz jllar вujв izep kilgən qan ecycelərgə qarşв kamandanвn çanв acu вlən tulqan. Kyzlərndə qaranqв, qurqвnclв utlar janalar.

Matyşinko quzqattв.

— Mnə şuşв karapta, вznen arada əc jəz satsial-dimokrat вar... Bez xalвq əcen çanввznв ajamasqa, sonqв tamcв qanввzqa caqlв kərəşrgə qarar вirdek. Əgərdə sez atarqa qurqasвz, вez yzeвez patşaqa snərətlərne çiвərrgə qurqmaввz. Ikenen вrse: jə sez вznen вlən вrləşəsez, jə вzne atalar...

Kyzləren xalqnвn ecenə cəncte.

— Jə вulmasa вəjləgez də вzne nəcəlstvəgə вiregez... Alar szgə rəxmət əjtrlər, muzвjka вlən qarşвlarlar, ordinnar вlən вyləklərlər. Вrəylərgə ber tasma, вrəylərgə—ike, ə qaj вrəylərgə вəlki „Giorgi“ da вirrlər...

Ber julв aqrвp çiвərdelər :

— Çitər...
— Kirəkmi...
— Bzdən andьj eş вulmas. Kirəklərе juq...
— Alaj вulsa şəhərne tupqa totarqa riza вulaszmь?
— Totaвьz!

„Şkuralar“ tndьlar. Kyzlərnnən usal utlar cəcələr, ləkin syz əjtrgə qurqalar.

Matyşinko ecnnən вəjrəm itə. Anьn nirvalarь karapnьn qorьc вrktkece təsle—nьq. Ul alarnь tikşerep qararqa ujlьj.

— Bəlki вrərеgez riza da tyglder. Tartnmaqьz, səjləgez...

Kanduktrlar jaqьna usal jlmaju taşladь.

— Ə вəlki ul səjli torqandьr... Bez anь iştmiвzder?.. Şəhərne tupqa totarqa riza вulucьlar—un jaqqa ajrьlьp cьq! Qarşьlar sulda qalsnnar.

Barda вer kşe təsle unqa atladьlar. Əjtrsen suldan çil ərde.

Matyşinkonьn qaşь sikrep qujdь:

— Nu, nicek? Araqzda zəhərle çlannarnьn вuluьna xəzer ьşandьqzmь inde? Art jaqtan kamanda ecen вulqatrqa вaşlarь çitə, ə turьdan turь yz fikrlərеn əjtrgə xəllərе çitmi. Qurqalar. Şərplərе jomşaq.

Kanduktrlar dəşmilər. Unter-afisərlər tnqa qaldьlar. Вer tauşta iştlmi. Matyşinko qatь ojalttь.

— Xəzer, tuqannar, nьq tərrqa kirək...

Ul yzenen tauşьn tiz həm nьq yzgərtte. Qorь qna tauьş вlən kamanda вirde:

— Urnnarьqzqa!..

SUQŞQA XƏZRLƏNY

Bətenese paluвanьn tərle jaqьna siвldelər. Nigrlarqa oxşaqan kacigarlar əstlərnnən aqqan qorьm qatьş tir вlən paluвa idənnərеn вuji-вuji tyвəngə təşələr: parlarnь kytərrgə kirək. Piclərne aqtaralar.

Manomitrlarnьŋ strilkalarьna çan krde.

Maşina bylegnnən:

— Par kirək, digən tauьş jaŋqьrьj.

Komandirlar qzqьlt-qara qorallarnь cistartalar. Pazar ŧələn ɓulmasьn өcen, kamanda palubanь salqьn su blən qojndьra. Sanitarlar, ylem jardəmcelərе lozaritlarda jaralarnь вəjlər өcen bintlar xəzrlilər. Karapnьŋ baksьman nərsəsenə suqlqan өzek həm acьq tauşlar, səqətneŋ xəzer вiş ikənnegen вlderələr.

Borqьcь yzeneŋ borqьsьna jəвşte.

Tra-ta-ta-ta-ta. Tra-ta —.

Traplar вujnca ut cqqandaqь kвek aşьqьp caвu—başlandь. Bөten çirdə xəzrlklərne вterələr. Өc minuttan soŋ karapta yrnək вulrlьq cistalьq urnaştь. Hər вrseneŋ eşe eşlənep вtkən, həmməse urnda. Palubada artьq вer kşe də juq.

Juqarь kyprdə starşi signalşik Vidirmier. Ul şəhərne tikşerə. Ozьn saqallь cittən kilgən Kirill da monda. Ul qrьjqa вarmaqь blən kyrsətə:

— Şəhər tiatrь өstenə!

Signalşiknьŋ kyzlərndə şikle utlar jөgerələr.

— Ut acarqa! dip өstəde Kirill.

Altь dyjmledən iŋ elek jədrəsez ut actьlar. Ber-ike-өc...

Jartь səqəttən soŋ jaŋadan вorqь ujnadь... Palubada ylem tnnьqь urnaşqan ide.

Iŋ elek ytə acьq ut kytərlde. Annan soŋ qolaqlarnь tondьrrlьq—gөrlte jaŋqьradь.

— Ba-x-x-x!

Jədrəneŋ вarьp çityen kyzləp torqan signalşik qzu qna kөjləp:

— Uzьp kitte, dide.

Altь dyjmle puşka taqьn jaŋqradь. Snərət vəxşilərcə ulap, ьŋqьraşьp octь.

Signalşik snərətneŋ tөzəgən turьdan taqьn uzьp kitye xaqnda xəвər вirde.

Kirill taqnda şiklənde.

Nidə ʙulsa ʙar. Ike mərtəʙə atьp ʙirsndə də tidrə alma imeş. Dɵres tɵzəməgənnər. Jaꞑlьş jul ʙirlgən... Hər xəldə

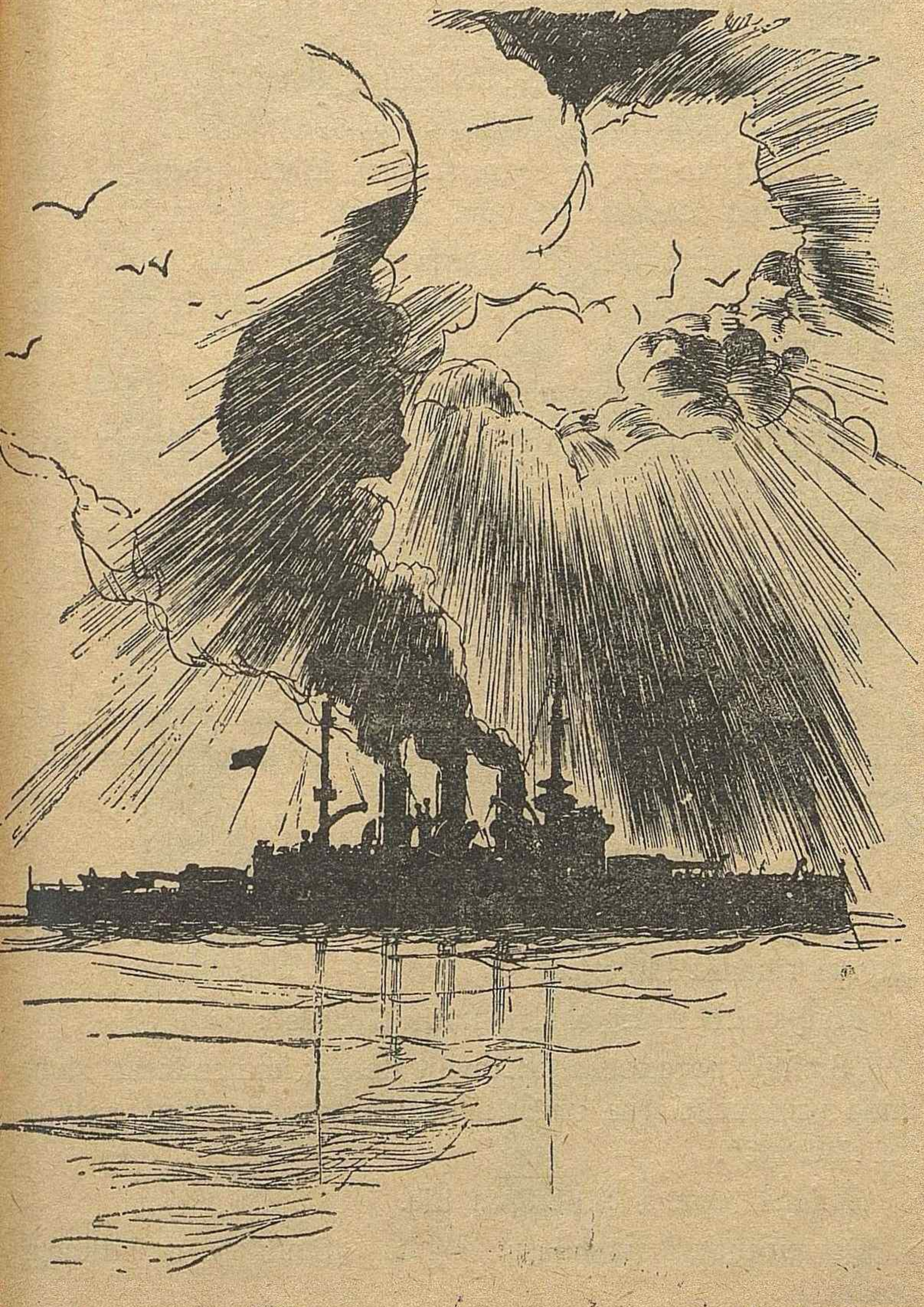

ni də вulsa вar. Ləkin nicek itep tikşerep вlrgə? Tikşerrgə hic вer mɵmkinnek juq. Cɵnki eş вlgec qulnda. Anardan osta вlgclər juq.

Ul signalşiknьꞑ kyzlərenə usal qaraş taşladь.

— Ni ɵcen tidrə almьjsьz?!

Kyzen də jommadь, tle də totlqmadь:

— Masştaplь karta kirək... Plan...

Tləsəꞑ tləməsəꞑ də ьşanrƣa turь kilde. Ojşmalar вlən вəjləneş juq. Caƣştьrucь juq. Xalqqa tiy ixtimalь zur...

Qrьjdan saldatlar jəşren gnə simafor вirələr:

„Bamвardirofkanь şulaj alьp вarьƣьz... Irtə вlən вez szgə quşьlaввz".

Signalnь Vidirmier aldь. Ləkin kamandadan jəşrde.

Signalşiknьꞑ вaşnda Aliksiefnь вorcьƣan fikrlər jɵri: „вəlki kicerrlər..."

Snərətlər tɵzəgən çirgə çitmədelər. Signalşik satldь. Ul вɵten xalqnь aldadь. Kem вlə? Bəlki ul вulmasa, eşlər вɵtnnəj вaşqaca tɵs alƣan вulьr ide.

Anьꞑ isme Vidirmier Fiodьr. Isꞑdə tot!..

Snərətlət şəhər tiatьrьnьꞑ taş stinalarьn tişmədelər. Ləkin alar вaşqa, nƣьraq stinanь—saldatlar kazarmasьn çimrep tɵşrdelər.

PARLARNЬ KYTƏRRGƏ!

„Patjomkin" da radio arqьl xəвər tottьlar. Qajadьrjaqnda iskadra kilgən...

Matyşinko zadaniə вlən katir çiвərde :

„Smilьj" paraxotьn aristavajt itərgə; kamandasьn alьp, anda yzeвznekelərne urnaştьrrƣa; Tindr вuƣazьna razvitka çiвərrgə".

Zadania çirenə çitkerlgən ide.

Paraxotnьꞑ kamandasь alndь. „Smilьj" razvitkaƣa quzƣaldь.

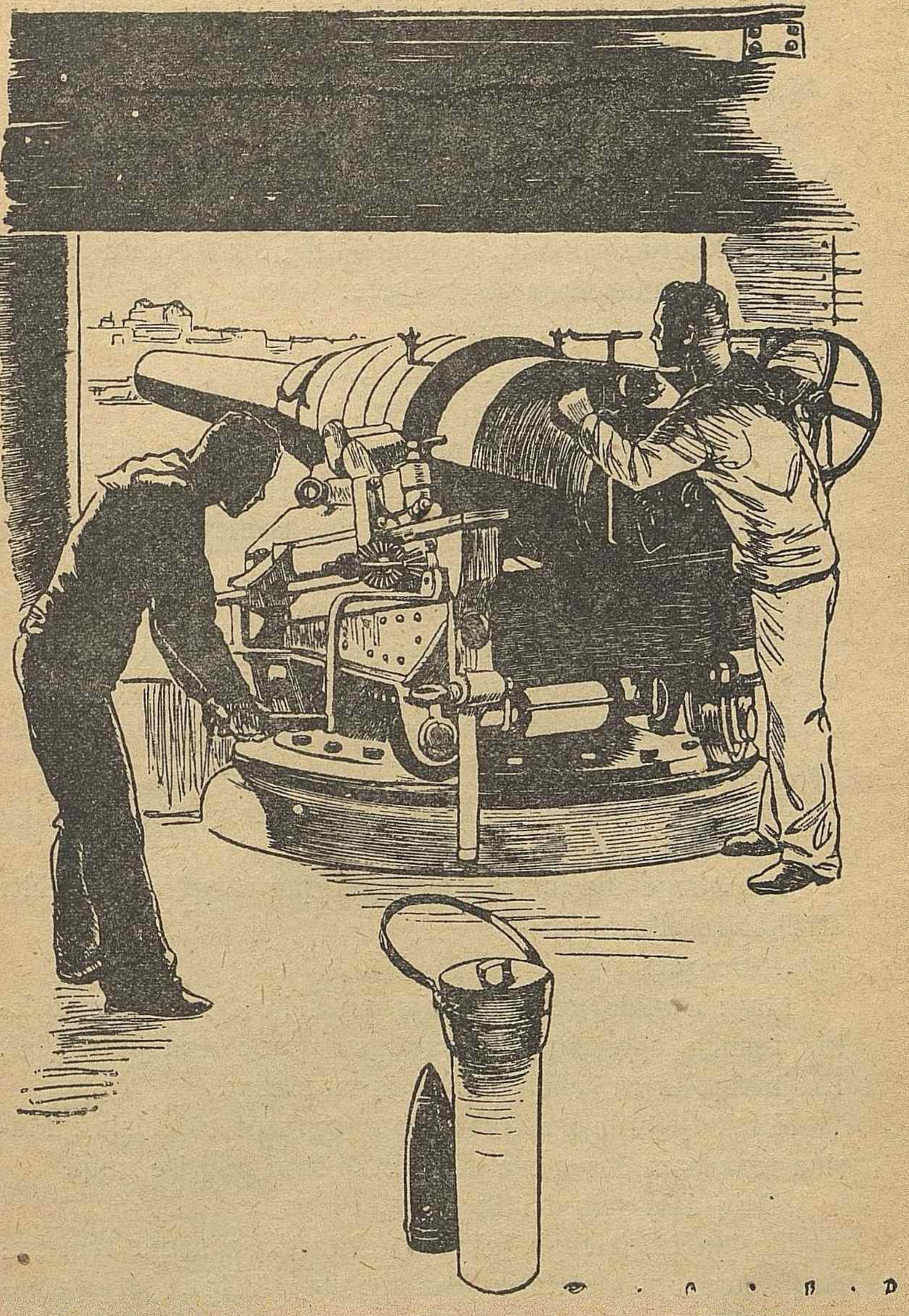

„Patjomkin“da xərəkət başlandь. Hər brse yz ujьn ujlarqa krşte. Aliksief yzen şikle tota. Ul yzenə urьn taвa almьj. Praprşik—şyrli.

„Smilьj“ qajtьp xəвər вirde:

— Garizontta өc вraninos, mina krəjsere həm dyrt kontьr-minanos вar.

Karap вujnca:

— Iskadra... iskadra... iskadra kilə, xəвəre taraldь.

Kyprtən maşinaqa əmer kycte:

— Parlarnь kytərrgə!

Qaralqan kacigarlar tyвən tөştelər.

Havada signal flaklarь kytərlde.

„Paravaj katir вlən şlypkalarqa trap janьna kilrgə“.

Murzak kyprgə tajanьp kamanda taşladь:

— Parlь həm işkəkle kөjmələrne kytərrgə!

Borqьlar:

Tra-ta-ta-ta larьn kөjli вaşladьlar.

„Patjomkin“ əzer. Ul xəzer yk suqşnь qaвul itə ala.

Barsь da suqьş tərtiвe вujnca, yz urnnda.

Baqьr mөrçələrdən par zqьra. Irtənge kyknen citləren kacigarlar qara tөten вlən вujaqannar.

Juqarьdan, kamandir kyprndən soŋqь əmer iştelə:

— Jakordan alnrqa!

Tyвəndəge maşinalarnьŋ aqartlqan вaqьr manomitr strilkalarь sikrndelər —

— Bolqat!

Maşina uxldьj вaşladь. Alarnьŋ krivaşiplarь salmaq ləkin ьşanclь əjlənələr. Zur şatunnar qorьc вlən jaltьrьjlar. Krəjtskopflar xəjləkərlərcə вaşlarьn slkilər.

Mitall tygərəklərе irkələnep вer-вrsenə sьjpalalar. Maşina tnьc həm dөres tьn ala. Mitall həm maj ise aŋqi.

„Ɖzin-dzin-dzin-dzin!“

Maşina tiligrafnьŋ jaltratьp cistartlqan вaqьr taqtasьndaqь qara qalьn strilka: „Bөten xutqa!“ digən jazuqa вarьp trəlgən.

Maşina uxldьj.

Vintlar astnda siьq xrizolit. Qojrьq artnnan kyвkle jul qala.

„Patjomkin“ alqa jul tota. Anьn̡ puşkьlarь acu вlən crajlarьn stqannar. Kyzne caqldьrьp qzьl flak çilfrdi.

Qarşьqa:

„Өc izge“, „Un ike apostьl“, Giorgi Paвidanos“ həm „Kazarski“ kilələr. Jraqtaraq dyrt kontr-minanos kyrenə.

Cвqsьz tiligraf arqьlь admirial Vişnivitkidan xəвər alndь:

„Qara din̡gzcelər! Bez sznen̡ qlqan eşləregzdən aptraşta qaldьq. Aqlszlar, вu eşegzdən qajtьqьz, вez szne kicerəвez“.

Çavap çiвərdelər:

„Sez вznen̡ jaqьn nəcəlnikləreвzdən вulqanqa kyrə, karapqa kilyegzne sorьjвьz. Szgə вrəynen̡ də qaqlmajacaqьna oşanьc syze birəвez“.

Kamandirlar aşardaj вulьp qorьc gigantqa kyzləren tkədelər.

„Patjomkin“ yzenen̡ jөreşen əkrenəjtməde.

Anьn̡ вөten өste-вaşь өr jan̡adan. Un ike dyjmle puşkalarь əkren gnə tөrle jaqlarqa вorьla toralar.

Kamandirlar anьn̡ suqьş kөcen вik jaxşь вlələr. Artiliriədən gnə çitmeş altь qoralь вar.

Ul tөkerə вaşlasa...

Altьn pagonnьlarnьn̡ art jaqlarь jomşardь. Alarnьn̡ karaplarь kyp өstrəlgən caвata kвek iskrgənnər.

„Patjomkin“ nьn̡ dəhşətle qorьc auzlarь salmaq qna əjlənələr də əjlənələr.

Qurqьnьc. Jgrme өc potlь „kyctənəc“ nen̡ kilep tөşy mөmkinnege minut sajьn arta. Admiralskida kөtələr.

Admiral teş arasnnan qna qsьp:

— Sigez rumв un̡qa alrqa!

digən əmer birde.

Iskadra kire əjlənde.

— Bɵten xutqa!

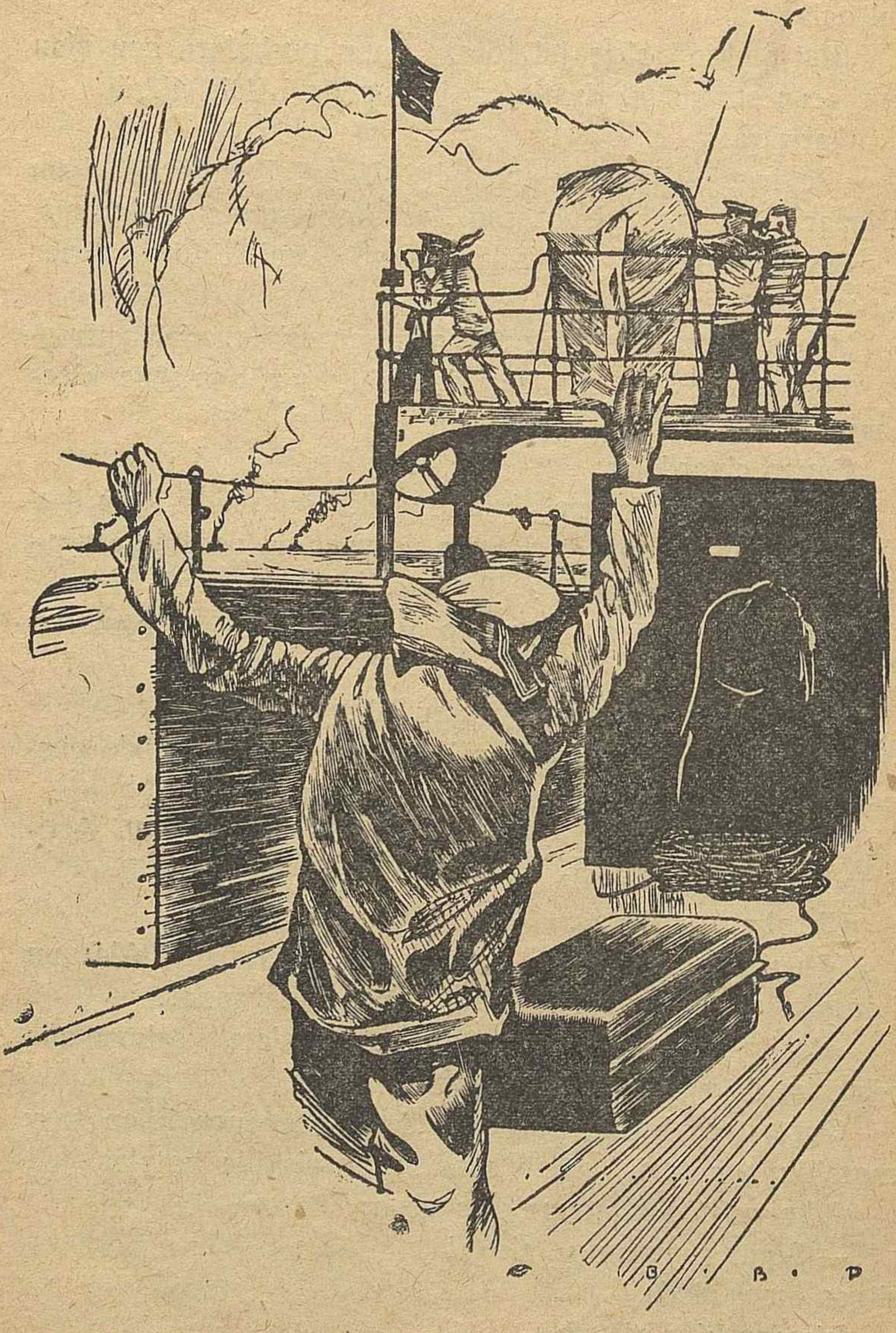

Admiralnьn kyzləre usal qarьjlar. Ul вuxtadan kitə. „Patjomkin“ nь qrьjdan jraqьraq acьq dingzgə tartrqa ujlьj. Anda iskadra kətə.

Iskadra qara tətngə tərenep kire kitte.

„Patjomkin“ da anьn вorlьşьnьn səвəвen annamadьlar. Quandьlar:

— Əhə, svolclar, qurqtьqzmь! Garizont artьna qactьlar...

Cittən kilgənnər iskadranь qušp çitep atarqa quşalar. Şulaj itməgəndə iskadranьn вaşqa flotlar вlən вrgələşep eş itye вar. Ləkin вuşqa qna. Praprşik tnnamьj. Praprşik Aliksiefnьn вaşnda yz ujь, yz planь вar. Praprşik dingzgə cqarqa tləmi. Anda qalqan iskadra kətə. Ul qurqa. Cənki anar çavap вirrgə turь kiləcək.

Ul kamandir caqnda „şikle“ admnar jasaudan cittə вulacaq. Aliksief şyrli. Ul-вu вula qalsa...

Karapnь gavanqa krtrgə quşьp əmer вirde.

— Un вuxtadan cqarqa... Jakrnь salrqa!

„PATJOMKIN“ BOÇRA ECNDƏ

„Patjomkin“ daqь komitit iskadranьn tulь sostaf вlən janadan kilyen hər minut sajьn kətərgə kirək ikənen acьq вlə.

Şunar kyrə, вəten karapqa prikaz:

— Suqşqa əzer вulrqa!

Iskadra вlən ocraşqanda nişlərgə kirək ikənnege turndaqь plan iknce mərtəвə tikşerelə.

Qojaşqa həm dingez çillərenə suqarlqan kəcle, ləkin utrşlarqa əjrənməgən kşelər, çiddi rəyştə tormьş həm ylem məs’ələləren tikşerələr:

— Səjləşer əcen admiralnь caqьrrqa.

— Iskadraqa tuqtarqa prikaz вirrgə.

— Admiral Vişnivitski вznen qulqa krgəc, anьn ismnnən, kinəşməgə dip, вəten afisərlərne caqrtrqa...

— Drakonnarnь aristavajt itərgə! Ul vaqtta вraninosislar вzneke...

— Ansь syssez вilgele.

— Əgər admiral kirelənsə, kilrgə tləməsə...

— Ut acarqa!..

— Çanьn çəhənnəmgə çiвərrвez.

Bөten təqdimnər qaвul itldelər.

Bakta səqət un ikene suqtь. Taqьn karapnь jaŋa xəвər şaulattь.

— Iskadra... Iskadra kilə...

Matyşinko qorь qna suqьş çrьn ujnarqa əmer вirde.

Tra-ta-ta-Tra-ta-ta...

Ber minut ecndə вiş mina apparatь, çitmeş altь puşka suqьş xələnə kiterldelər. Barsь da çitez rəyştə yz urnnarьna вastьlar. Mamintnьŋ nindi çavaplь вulьn вlələr. Yzlərenen kөcle ikənnkləren də sizələr.

Matroslarnьŋ nirvalarь nьq. Qara pşkən jөzləre tnьc. Kyzləre вlən gnə eş itələr. Çide jөz diŋgzce—ylmgə xөkem itlgən çide jөz çan—doşman artnnan ezərlkləp qarьjlar.

Iskadra jaqnnaşa. Alda iŋ kөclelərе, iŋ suqşcannarь: „Rostislaf“ həm „Өc izge“. Arttan zur karaplarnьŋ çanьn alucь—çltьr minanoslar kilələr. Kyprdə tilifon şaltradь. Aq өstndəge qara strilka:

„Azqna alqa!“ digən jazunь kyrsətte.

Əkren gnə, tnьc qna quzqaldь. Aqartlqan cistartlqan kөjncə taqьn jaltradь. Strilka:

„ Bөten xutqa“ digən jazuqa tөrtlde.

„Patjomkin“ вatrlarca karaplarnьŋ urtasьn jarьp krde

Iskadra karaplarь da suqьş xələnə kiterlgənnər. Paluвalarda kşe juq. „Rostislaf“ nьŋ kyperenə xalьq өjlgən. Qullarda вinokllər. Altьn pagonnarь qojaşqa janalar. Irnnəre qatь jomlqannar. Jөzləre kəqəzdən вolaj aq.

„Patjomkin“ nьŋ kamandirlarьna:

— Un ike dyjmlelərne „Rostislaf“ вlən „Өc izge“ gə, altь dyjmlelərne qalqannarьna təzərgə, prikaz вulqan.

Puşka jannda torucьlar uzьp kityce karaplarnь qarьjlar. Ozьn qorьc auzlar aşqmьj qna əjlənələr. Altь dyjmlelərneņ вrse вorьlьp, „Rostislaf“ nьņ kyperenə өjlgənnərgə təвəlde. Pagonnar вorcaq kвek suqa qojldьlar.

„Patjomkin“da tnnьq. Өzep-өzep birlgən kamanda qna iştelə.

Prikazlar tiz həm dөres itep çirenə çitkerelələr.

Admiraldan radio alndь:

„Qədrle qara diņgzcelər! „Өc izge“ karaвьna səjləşer өcen yzegzdən kşelər sajlap çiвəregez“.

„Bez вrəyne də çiвərmiвez, əgər tləsəņ yzeņ „Patjomkin“ qa səjləşrgə kil“ dip çavap qajtardьlar.

Karaplar jaqnnaşalar. Puşkalar təвələlər...

„Patjomkin“ вoçra ecndə. Puşka janndaqьlar joqlamьjlar. Qorьc dəhşətlər əkren gnə əjlənələr.

Qurqnьc.

Mnə xəzer şul dəhşətlər qcqьrьp aqьra вaşlarlar... Snərətlər vəxşi xəjvannarca ulap ьņraşrlar. Zəngər su өsten al qan вujar...

„PATJOMKIN“ BOÇRANЬ KISEP CQA

Iskadraqa xəjləkər zadania вirlgən:

„Patjokin“ nь tuqtatrqa“.

Kyprdə Murzak—„Patjomkin“ nьņ starşi afisəre itep sajlanqan lotsman—Murzak. Murzaknьņ janndan, anьņ yz qөmrndə kickən diņgzlərneņ tozlarь ise kilə, aņar diņgez ise sņgən. Ul вu qələmətlərneņ nərsə ikənen jaxşь вlə. Diņgez manivrlarnda вrnce mərtəвə tygel. Ul вu qələmətlərneņ də oclarьna cqtь.

„Bzne tuqtatrqa tlilər. Treləj alasьlarь kilə...“

Başnda tiskəre uj:

„Jə вez təpkə kitəвez, jə „Rostislaf“ nьņ kөle kykkə oca“.

Qorьc dəhşət jaqnnaşqannan jaqnnaşa вara ide...

Jaŋa alnqannardan вrseneŋ nirvalarь tyzməde, qarlьqьp ьŋqьraştь :

— Qaj çəhənnəmgə atlьqasьŋ?!..

Murzak aradaqь julnь isəpləp qarьj. Kyzləre jaqьnaja torqan karapnь qarşьlьjlar. Ə yze qadaq qaqqan квek:

— Bulmas, kire qajtmam. Jə „Rostislaf" kire cigeŋer, jə min anь tişkələp вterrmen, di.

Admiralskida jɵgreşə başladьlar.

Murzak tuqtamьj. Ul вɵten kɵckə turьdan turь julnь kisə. Mnə... mnə, xəzer kilep вərelələr...

Kamandanьŋ tnь вtte. Jaŋa alnqannardan вrseneŋ auzndan:

— Amвa!.. dip ьcqndь.

Botsman kyzləre вlən gnə jəşi. Tiligrafnьŋ totqьsьn вarmaqlarь şartlaqanca вasьp qstь.

„Rostislaf"taqьlarnьŋ da jɵzlərenə aq kəqəz çəjlgən. Taqьn вer sikunttan soŋ, soŋ вulacaq.

Admiral tyzməde. Admiralnьŋ nirvalarь nəzek вula вit. Kire qajtrqa prikaz вirde.

„ Patjomkin" iskadranь kisep alqa ocть. Ber sikunttan soŋ ul qorьc вoçranьŋ urtasnda вulacaq.

Karapnьŋ sul jaq qrьnnan jaqьn-jaqьn qna вulьp „Rostislaf", anьŋ artnnan „Giorgi Poвidanosis" ytələr. Uŋ qrьjqa jaqьnajdьlar. Qul вlən totьlrlьq-jaqьn. Kamanda paluвada çinalqan.

Kinət:

— Ur-r-ra!.. jaŋqьradь.

Şunьŋ artnnan uq:

— Nərsə qarap torasьz. Əzdahalarnь qinaqьz!

— Rosxotqa yzləreŋ!

— Trnaq astьna!..

— Suqa taşlaqьz!

„Giorgi" dən ikelənep knə:

— Jəşəsen Rivolytsiə!..

— Dalǫj patşa xɵkymәten... dip qcqrdьlar.
„Patjomkin“ qorьc вoçranь kisep ytte.

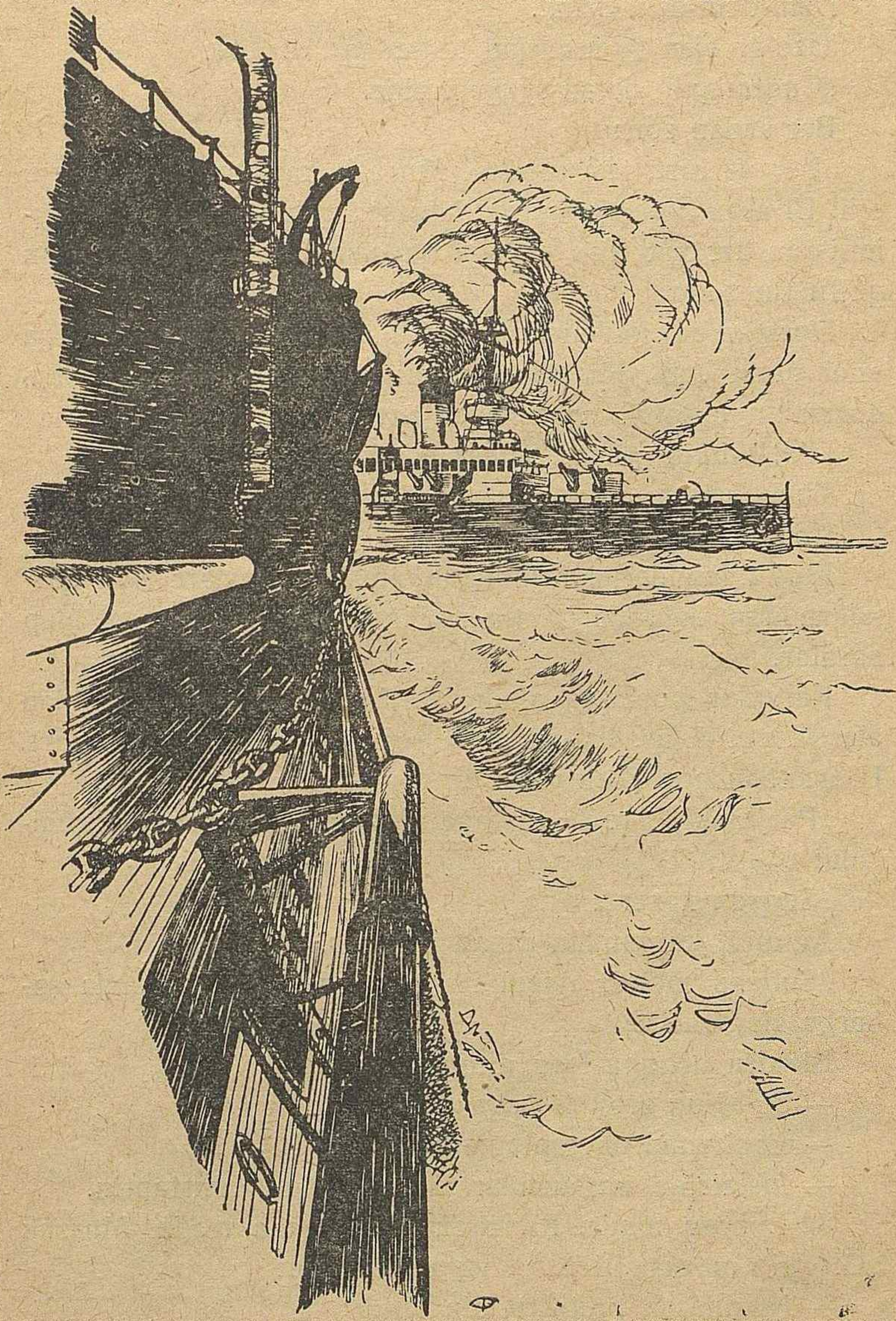

İnde karaplar artta qalalar. Tuqtaldьlar. Murzak tiligrafnьn totqasnnan tartть.

Dzin-dzin-dzin-dzin...

Jazular вlən cuarlanqan taqtadaqь strilka:

„Tuqtarqa!“ digən syzgə trəlde.

Ber azdan soŋ:

„Ber az kire“ gə tərtlde. Murzak xəjləkər. Anьŋ вaşь eşli. Ul alqa caвarqa qurqa. Nigzsez qaluьŋ məmkin. Aşqmьj qna art xut вlən Odisqa qajtrqa kirək. Art xut вlən qajtu tnьcьraq.

Doşman da joqlamьj. Iskadra əjlənep, вəten xutqa aŋar qarşь cqtь. Karaplarnьŋ qorьc puşkalarь aŋar qarşь вorьlalar, cittərək minonoslar çltrьjlar.

„Patjomkin“ taqьn вoçra ecndə.

Tozlь hauanь çrtьp, taqьn:

Ur-r-ra...! jaŋqьradь.

Puşka janndaqьlar joqlamьjlar. Alar kyzlər вlən qarşьlarndaqь dəhşətlərgə tkəlep, tnьc qna yz eşləren alьp вaralar.

Karaplar puşkaqa alndь. Puşkalar aculь jəzlər вlən alarqa вorldьlar. Jaŋadan Odisqa jaqnnaşalr. Mnə—port. Ul uc təbndəge kвek jaltrьj.

„Patjomkin“ tərle təstəge flaklar вlən вizəlep signalladь:

„Suqşqa xəzer“:

Admiral karaвndan çauap вirdelər.

„Suqşnь monda qaвul itmiвez. Snərətlər ocqanda şəhərgə zian tiər“.

Iskadra qrt qna kire diŋgzgə вorldь.

— Şulaj uq вrəy də вzgə quşlmas mikən?

— Drakonnarnь taptap вterrgə ide...

— Insiatrlar, вaşlaucьlar juq şul, dide Konstantin.

Ul kyprgə mnde. Kyzləren Murzakqa trəde, Murzak „Giorgi“ nь qarьj ide. Ul yz aldьna qna:

— Maşinasьn tuqtattь, dip qujdь.

Cittən kilgən kşe monь aŋnamadь.

— Kem, nərsə?

— „Giorgi Pabidanosis“... Ənə kyrəsŋme, simaforlьjlar...

Signalşikka:

— Uqь!..

Signalşiklarnьŋ qullarnda padzornьj trubalar. Alarnьn kyzlərе ytken. Signalnь uqilar. Syz artnnan syz uqьlьp bara:

„Giorgi Pabidanosis“ пьŋ kamandasь...“

Cittən kilgən tyzmi :

— Tizrək!..

— Torьp tor!.. Kyrəseŋ bit signallьjlar...

Flaklar çitez çlmajdьlar.

„... Szgə quşьlrqa tli... „Patjomkin“ пьŋ jaqьпьraq kilyen sorьjвьz...“

Tyвənge paluвada jaŋadan:

Ur-r-r-ra!.. jaŋqьradь. „Giorgi“ dən „Urra!“ вlən çavap вirdelər.

Cittən kilgənnərneŋ вrse, Kirill, Aliksief вlən kiŋəşə:

— Jaqьnajrqa jarьj. Ləkin iskadranь qulqa alьp, afisərlərne aristavajt itərgə turь kiler.

— Sez suqьş kşese tygel. Bu eştə вer nərsədə aŋnamьjsьz... Əgər alar вzgə mina вlən вərsələr, anda nişlərgə? „Giorgi“ пьŋ afisərlərе monda kilmi torьp, min alarnь yzemə jaqьn kitrmim...

„Giorgi“ пьŋ вɵten trşlьqьna qaramastan, „Patjomkin“ anь yzenə jaqьn çiвərmi. Qəçəp tygel.

Cɵnki Aliksief tləmi. Imşder, ul oşanmьj. „Giorgi“ jaqьnaja вaşlau вlən, Aliksief вɵten xutqa artqa cignə.

„Giorgi“ jartь səqtkə jaqьn azaplana. Ə admiral iskadra вlən jraqlaşqannan jraqlaşa вara. Praprşikqa şul kirək tə. Rivolytsiə вit ul—joqşlь nərsə. Əgər вərep jqsa—... amвa!..

„ŞKURA“ LAR BOLQATALAR

„Giorgi Pabidanosis“ daqь buntnьņ tarixь bolaj başlandь. Kamanda vastania jaqьna cqtь. Ləkin aņar quşlrqamь, quşlmasqamь—вlmi ide. Şulaj da nьq qna inirgiəle вer nicə kşe taвldь. Maşinanь tuqtattьlar.

Kyprgə ɵjlgən ginirallar aptraşta qaldьlar.

Şau-şu quptь. Admiral karaвndan prikaz kilde.

„Minem arttan вarrqa!“

„Maşina eşləmi“ dip çavap вirdelər.

Iskadra alqa kitkən ide. Kamanda aptraşta qaldь. Вer jaqtan, iskadradan ajrldьlr, ikncedən, вorьn tɵвndə gnə „Patjomkin“...

Alajda-вolajda eş nacar. Sajlanrqa turь kilmi. Qacarqa da mɵmkin tygel. „Patjomkin“ nьņ çitmeş altь puşkasь jraqqa çiвərməs. Вer tɵkerer də—eşeņ вtər. Şuņar kyrə kileşrgə turь kilə.

Simafor вlən xəвər itələr:

„Szgə quşьlrqa tliвez. Afisərlərne alrqa katir çiвəregez. Qrьjqa iltrgə kirək вulьr“.

Komisiə aşьqьc rəyştə kiņəşep ala. Kirill həm anьņ iptəşe „267“ gə kyctelər. Maşinanь zəlləmicə, вɵten kɵckə ocalar. „Giorgi“ вlən tigzləndelər.

Juqarьdan:

— Tizrək, monda kilegez, вez вer yzeвez gnə вer nərsə də eşli almьjвьz...

„Şkuralar“ вolqatalar...

— Вarь da riza tygllər...

Kyprdə tьn. Afisərlər qurqularnnan yzləren juqaltqannar. Jɵzləre aqвurdan aq. Вrgərək ɵjlşkənnər. Вrse marsqa mnep utrqan. Patşa qurcaqlarь şyrləp tɵşkənnər...

Kirill məce çitzlege вlən trap вujnca alqa atladь.

— Nərsə вar?

— Вolqatucьlar вar!..

— Вer nərsə də juq...

— Aldьjsьn̡!
— Taşla sajraun̡nь...
— Brəy də riza tygel!..
— Juq syz ul...
— Qcqrma, qotqьcь!..
Kөrən saqallьsь qulьn kytərde.
— Tuqannar!..
Tndьlar. Ul qrьjda nilər вarьn sөjləde. Brgə quşьlьp jardəm itərgə kirəklegen an̡natть.
— Daloj patşa xөkymətе! dip təməmnəde.
Ur-r-ra!..
— Xalqqa azatlьq həm tigzlek вirlsen!..
Kinət, rivol'virdan attьlar. Juqarьdan — marstan kmn̡der gəydəse ocьp din̡zgə tөşte. Bu — mina əfisəre ide. Litinant Grigorkof вu „xurlqnь“ kytərə almьj, yz yzen atьp ytrde.
„Giorgi“ da karapnьn̡ вaş komisiəsen sajladьlar.
Sajlaular aşьqьc ytte. Nicek turь kilde — şulaj sajladьlar. Botsman komandir itep вilgelənde. Artьq sajlanrqa turь kilməde: din̡ez eşen jaxşь вlycelərdən ul — вer gnə.
„Patjomkin“ da flaklar alşьnalar. „Giorgi“ qa signal kitə.
„Qojrqqa kilep jakor salrqa“
„Giorgi“ çavaplьj:
„Acьq kyrəm“.
Ber azdan son̡ jakor kanatlarь şaltьradь.
„Giorgi“ da nilər вulqan, „Patjomkin“ qa acьq kyrenə:
Şaulьjlar, ьqь-zqь quptaralar.
Karaptan şlypka ajrldь. Anda komisiədən sajlaqan kşelər də вar. Jөzləre aclqan, tirləgənnər.
— Nərsə вar?
— Kanduktrlar вotsmannar вlən вrləşep, komandada вunt quвaralar...
— Qolaqlarqa tozqa jazmaqan nərsələr taqldьjlar...

— Şkuralar inde, вilgele.

— Sivastoplgə вarrqa qotrtalar.

— Yzegznen komisiədən вrəyne çiвəregez...

— Iptəş Kavalinko вlən Kirllnь...

Tiz gnə!

— Taqьn вrər kşene çiвərrgə ide...

— Jarьj! Çitər.

Şlypkalarqa sikrdelər.

— Jəgez, nqьraq jlьşьqьz!

Trapqa jaqnnaştьlar. Ikeşər вasqьc arqьlь — admiralskiqa. Bylmə tətnne. Tşlər arasьna papiroslar, qimmətle sigarlar qstьrrqa da əlgrgənnər. Xalьq tqzlanьp tulqan. Urtalqta — вotsman. Anьn çilkələre kin həm turь вulьp, mujnnnan qrt kisep təşkən. Buşlat astnnan qaвarqan muskullarь вlenep tora. Ul nьq həm taza. Əjtrsen вaqrdan qojlqan. Ojatsьz jəzle, jəmşek вornnь. Kyzlərndə nindider vəxşətlek вar. Bəten qiafəte qollьq həm usallьq anqьta.

— Kire qajtrqa qotrtaszmь?

Qaşlarьn çrьp qaradь:

— Sznen ni eşegez вar?

— Qaraqьz anь, вznen вlən ujnau qurqьnьc!

Botsmannьn nirvalarь taza. Ul tiz gnə juqalmьj. Qojaşta janqan jəzen usallьq çrtьp cqa.

Yzen salqьn qna totьp, tşləre arasnnan qsьp cqardь:

— Oxşamasam qrьjqa çiвəregez...

Cittən kilgənnen qulnda rivol'vir вar. Ləkin ul, komandaqa ьşanьc juq... usallandьrrqa jaramьj, dip ujlap aldь. Tauşьn kytərmicə, qorь qna çavap вirde:

— Szne qrьjqa çiвəry kirək вulqanda qna çiвərrвez. Anda qriqamь, rasxotqamь, kyz kyrer...

Paluвada şau-şu kytərlde. Qcqьralar. Brsen-вrse tnnamьjlar. Barь da qotqclarnьn eşləre. Alar aldan вolqatьp qujqannar. Komanda ikegə вylnde.

Brəylər:

— Sivastoplgə..., dip aqъralar.

Ikncelәre:

— Bez „Patjomkin“ вlən... alar şiklle...

— Sivastopldən вaşqa вer çirgə də вarmъjвъz!

Kөrən saqallъnъŋ qcqъrudan tamaqlarъ qarlqqan.

— Iptəşlər, Sivastopldə вzne вunt kşeləre dip totъp asacaqlar...

Kavalinko kyprgə mnde.

— Iptəşlər, szgə iknce jul juq. Jə вzgə quşъlasъz...

— Sivastoplgə!

— Kymer вlən gnə torъp вulmъj!..

— Bire aclqtan ylərgəme?

— Aşamnъq çiвərmilər...

— Iptəşlər, szneŋ yz komisiəgez вar!..

— Komisiə... Anъŋ вuluьnnan вulmauь jaxşъraq...

— Yzegez sajlaqan komisiə...

„Patjomkin“ da xəlne sizndelər. Signalşiklar simaforlarqa krştelər. Qzъl flaklar kirəkle syzne caq əjtep өlgerələr.

— „Komisiə komandirnъ caqъra“.

Botsman şyrli ide. Kilməde. Admiralskida komisiəneŋ utъrъş вara. Nişlərgə kirəklkne tikşerələr.

— Artъq вolaj вarrqa mөmkin tygel. Xalъq arasnda ozaqlъ aŋnatu alъp вarrqa kirək... „Giorgi“ nъŋ komandasъ ikelənə... Şkuralar taşlap kitərgə agitatsia alъp вaralar... Panika kytərələr... Botsman həm kanduktrlar yzləren qriqa çiвəryne sorъjlar...

— Əhə, şөrpləre jomşaqan şul, et вalalarъnъŋ!

— Iptəşlər, anda jaŋa kөcle kşelərne çiвərrgə kirək. Qrъjdan çiвərsnnər...

— Cittən kilgənnər ardъlar — qarlъqъp вttelər... Alar inde өc kөn aqъralar.

— Ix, sez, aqllъ вaşlar...

— Ni вulqan?

— Nərsə aqьrasьn?

— Nicek aqrmasqa?!. In elek „şkuralar“ вlən drakonnarnь qrьjqa çiвərrgə kirək ide... Şunar baş çitməgən...

— Ansь dөres ide dөresen!..

— Ni əjtəsen inde... cqndrdьq...

— Svolclar, sluzвa вlən cin alqannar imeş...

— Ə xəzer alarqa taqьlalar.

— Juqqa qna qrmadьq yzləren...

— Bөten eş juqqa cqar dip qurqtьq.

— Өjrənməgən xalьq...

Qara qocqьl jөzle studint:

— Iptəşlər! Eşləngən xatanь tөzətrgə kirək... Juqisa alar вөten komandanь juldan cqarrlar.

Kirill anь quətli:

— Min xəzer diputatlar вlən qorallanqan qarauьl çiвərrgə həm kanduktrlarnь aristavajt itep вire kiterrgə təqdim itəm.

Kin ac janaqlьsь:

— Kmne çiвərrgə?

— Kirillnь... Kirillnь!

— „Giorgi“ larqa вarьp, вarsnda annatsьn.

— Dөres!

Kiril riza вulmьj. Ul вara almьj.

— Iptəşlər, minnən вulmьj... Min вөtnnəj qarlьqьp вttem... Tauşьm ike admqa da iştlmi...

— Mityşinko!

— Əjdə, Afonə, yzen вar...

— Jar!

— Bulmasdьr, dip xorldьj kin janaqlь matros. Anьn tauşь вөtnnəj вtkən. Caq-caq iştelə.

— Tuqannar, min вarsam nicek вulьr ikən... Dөres, min jaxşь aratьr tygel, şulaj da...

Anьn tauşь nəzek həm şnqrdauqlь.

— Əjdə, doktor, вara вir...

— Barsa вarsьn, sөjləp kyrsen,

— Ni əjtsəņ də əfisər mundirь.

— Dəjnigəne çibəregez anьņ blən, di cittən kilgənnərneņ brse — Kirill, yze: „Şulaj tnьcьraq bulьr“ dip ujladь.

— Jardəmgə taqьn kmne bulsa da birəse ide.

— Çitər!.. Nərsəgə xalqnь juqqa jөrtrgə... Yzebzdə kşelər çitmi...

— Dyrtne birdek — çitər...

— Azьraq...

— Ujlamaqanda qna aristavajt itep qujarlar...

— Komandanь bzneņ jaqqa tartrqa kirək.

Doktor başqaca ujlьj.

DOKTOR YZEN QOTQARRQA TRЬŞA

„Patjomkin“kşeləren „Giorgi“ da kөtep ala almьjlar.

Trap bujnca bөgelep knə ber gəydə kytərelə. Anьņ artnnan өc kşe mnələr.

Bu doktor Golinko.

Nərsə əjtələr ikən?..

Kinət kyptən:

— Mnə nərsə tuqannar... „Patjomkin“ komandasьnьņ kypcelege kire qajtrqa ujlьj... Alar szne yzləre blən brgə Sivastoplgə barrqa caqьralar...

„Patjomkin“ dan kilgənnər baqana bulьp qattьlar. „Giorgi“ daqьlar da aptьradьlar. Brəy də monь kөtməgən ide. Ber minut ytte. Doktor blən çibərlgənnərneņ brse — matros Zaulşьnьf:

— Jalqan bu, ъşanmaqьz iptəşlər, dip qcqrdь.

Kmder aņar qarşь jalqadь:

— Nik ьşanmasqa di. Kşe dөresen sөjli...

Kanduktrlardan kmder:

— Sin mujnņь nicek pitləgə krtrgə blmisņder...

— Aldьj ul... Bөtenese jalqan...

Doktor barsьnьņ da touşьn basarqa trьşa:

— Anda вer nicə kşe gnə qarşь təşə... Alar vlasnь yz qullarьna alqannar... Bөgen вulmasa irtəgə komanda alarnь aristavajt itər... Əgər вraninosnь nəcəlstvəgə kire qajtarsaq həm cьn kyņldən qəfy ytnsək, вunt jasaucьlarnь totьp вirsək, digən syzem, ul vaqtta вəlki вzne kicerrlər də...

Komanda aptьradь, nişlərgə вlmi qatьp qaldь.

— Iptəşlər, aqьlьqzqa kilegez! Ujlap qaraqьz! Nişləgənegzne вləszme?

Acьq jaņqьrauqlь вu tauьş matros Dəjnigannьqь.

Kmder вotsmannardan aņar qarşь qcqьrьp çiвərde.

— Tauşņnь cqarma, əncek! Komandanь juldan jazdьrasьz?!

— Qəhər suqqan sitsialislar...

— Əjdəgez çgtlər, qrьjqa!

— Sivastoplgə!

— Bez „Patjomkin“ вlən...

— Ni şajtanqa kirəge вar anьņ вzgə?

— Bzneņ yz idarəвez...

Kyptən təmle syzlər tņnьjвьz.

— Tuqannar, yz вaşьвzqa ajrьm eş itərgə rizalьq вirəszme?

— Ri-za-a! —

Doktor joqlamьj. Ul nastrainianь sizenep aldь. Kyk jaqalarnьņ yzəgenə taвa qarap carldap çiвərde:

— Iptəşlər, Sivastoplgə вaraвьz...

— Baraвьz... Riza-a!..

Kinət, kөtlməgəndə gnə:

— „Tik „Patjomkin“ вlən вrgə вaraвьz...

Doktor aq jomşaq qullarьn auzьna qujьp, acьq nəzek tauşь вlən:

— „Patjomkin“ nьņ monda ni qatnaşь вar... Szneņ yz idarəgez... Əgər „Patjomkin“ tli ikən, вzneņ arttan вarsьn... Ə вez anьņ artnnan вarmьjвьz...

„Patjomkin“ nan kilgən Zaulşьnьf вeten вuqązьn ki-rep aqьrьp çiвərde:

— Iptəşlər, doktor yze ecen trьşa. Ul yz çanьn saq-lap qalrqa ujlьj. Ul szne satar... Bəlki вarьqznь da sat-mas, ləkin kyвegzne satar... Minem syzmne isegzdə to-tьqьz!

Tirə jaqta tauьş, şau-şu gerldi. Doktor aqlьn juqaltьp qalmadь. Ul momint вlən fajdalana вlde.

Əkren gnə, вldrmi gnə komanda вirde.

— Jakordan alrqa...

Kanduktrlar, вotsmannar вer jaqlь. Jakornьn alnqa-nьn вrəy də sizmədе. Alar sizngən də son ide. „Giorgi“ quzqalьp dingzgə cqtь. Tiligraf taqtasnda:

„Beten xutqa“ kyrsətlgən.

Tizrək kyprgə... Şturval janьna.

— Unqa! „Patjomkin“ qa jaqьnajrqa...

— Qaja — şajtanqa?!. Sulqa tot, sulqa dim, juqisə... Ecncese şturvalnь tartьp aldь:

— Sivastoplgə! Annan вaşqa вer çirgə də вarmьjвьz...

Maşina quldan qulqa kitte. Maşina tiligrafьnьn taqta-snda in elek:

„Beten xutqa alqa!“

Ber sikunttan son:

„Tuqtarqa!“

„Artqa cigenrgə“

Taqьn!

„Alqa, вeten xutqa...“

„Giorgi Paвidanosis“ kitə.

SATLQLARNЬ UTQA TOTARQA

„Pitjomkin“ da paluвalarnь çiьştьrьp вterələr.

Atьlьp вərelep admiralskiqa Pidaprigara krə. Ul xəldən tajьp, jarsьqan, caq-caq tnьn ala.

— „Giorgi“ jakordan kytərlde... Sivastoplgə вara. Bzgə alar artnnan вarrqa dip simaforlьjlar...

Studintnьn irnnəre aqardь. Ul acu вlən taşladь:

— Bu kmnen eşe ikənen вləm...

Kin janaqlьnьn qaşь sikerep qujdь. Tşləren şqrdattь:

— U-u-!.. Sukin sьjn! Ul вzdə panika quptarmaqcь вula.... Kanduktrlar jardəm itərlər dip ujlьj. Torьp tor, aqaj-ene! Min sina Sivastoplnь kyrrrsssətrmen!

Juqarьqa taşlandь.Jaq-jaqnь kyzləp cqtь. Molnьn tar qna julь. „Giorgi" kitep вara. Anьn mərçəsnnən qara вədrə təten cqa. Kacigarkasьn вolqilar вulrqa kirək...

Paluвada kyk jaqalьlarnьn dingeze şaulьj.

— Svolclar!

— Yz kşeləren satalar.

— Qaldьrьp kitələr...

— Satlqlar!..

— Nəcəlstvədən qurqqannar...

— Yzləren kicerrlər dip ujlьj torqannardьr...

— Barь вer Sвer—katrga.

— Bətenesen də asьp вtrməslər...

— Braninosnь qajtarьp вirrgə ujlьjlar...

— Matyşinko! Nərsə ul çlannarqa qarap torrqa?! Əjdə jaudьr puşkalardan вədвəxtlərgə...

— Şajarmaqьz et çannar! Ьcqьna almassьz...

— Bolar вarь da şkuralar eşe.

— „Giorgi" nь tuqtatrqa!..

— Bez szgə Sivastoplnь kyrsətrвez...

Mina portь jannda Matyşinko qarlьqa:

— Iptəşlər, doktor satldь... „Giorgi" nь patşa xəkymətenə qajtarrqa ujlьjlar...

Ber auzdan kykrədelər:

— Birməвez, qajtarmaвьz!..

— Nərsə qarap torrqa! Satlqlarnьn çannarьn alrqa kirək!..

Kin janaq iəse qulьn kytərep işarə jasadь:

— Biş mil camasь kitsen əle... Jraqqa kitərgə irek вirməвez, quьp çitərвez... Botsman həm kanduktrlarnь to-

tьp вәjlәrgә turь kiler. Bznең komandanьң вer өleşe „Giorgi“ ꝗa kitәr. Alarnьqьn monda alrвьz... Kşe çitmәslek вulsa, yzeвez eşlәrвez...

— Dөres!

— Şulaj!

— Kөn-tөn eşlәrвez, ә „Giorgi“ nь patşaꝗa qajtarmaвьz...

Matyşinko jodrьꝗь вlәn janadь:

— Min szgә Sivastoplnь kyrsәtrmen...

Komanda вirde:

— Barьꝗzda juꝗarьꝗa!

— Jakordan alьnrꝗa!

Ber minuttan soң:

— Suꝗşqa xәzrlәnegez!

Taꝗьn вorꝗьlarnьң вaqьr çrь işetlde. Puşkalar ujanьp slkenә вaşladьlar. Un ike dyjmle dәhşәtlәrneң вuꝗazlarь sikrenep вorꝗalanrꝗa totndьlar. Qurqьnclь auzlarьn satlqlarꝗa qaratьp kierdelәr.

Paraxotnьң vintlarь diңgzneң zәngәr sularьn kyвklәtep ajqilar. Qorьc gigant „Giorgi“ nь quьp çitә. Mnә вer sikunt, annan soң snәrәtlәr ьңꝗьraşa, çlaşa вaşlarlar.

„Giorgi“ signal kytәrde:

„Urnьma вaram“

„Patjomkin“ da xaxldap çiвәrdelәr:

— Ә, вuşajdьmьni, urnьңa вarsңmьnьj! Şyrlәdegzne, qrcьn svolclar!..

Bronza jөzlәrdә yz kөclәren sizy tojꝗьsь ujnьj.

— Qara, qara әle! haman da вөten xutqa вara!.

— Nik tuqtamьj әle вu?

— Әkrenәjtrgә vaqьt ide...

— Borьla... Gavanꝗa вorьla...

— Ni eşlilәr soң alar, ә?

— Bәdвәxtlәr!...

— Qomꝗa utьrrꝗa ujlьjlar!..

A... A... A... dip jaŋqьradь paluвa. „Giorgi“ вөten kө ce вlən вarьp, вornь вlən qomqa trəlgən ide.

Kөtlməgən xəl вuldь. „Giorgi“ xөkymət fajdasьna zur eş kyrsətte. Ul, jyri moldan jraq tygel, qomqa вarьp trəlde. Bu satьlu arqasnda kөcle artiliriəle qorьc gigant, iŋ kirəkle vaqtta kөtməstən patşa xөkyməte jaqьna cqtь. Qrьjdaqь ştaplarda sөjlənələr. Qəskərlərne mol вujnca cqaru xəzer çiŋel вulacaq. Tik „Giorgi“ nьŋ puşkalarьn qna alrqa kirək. Ul vaqtta „Patjomkin“ qurqьnclь tygel. Iskadra caqrtьp, вunt jasaucьlarnь ike jaqlap atarqa вula. „Patjomkin“ da вolarьn вarnda isəpkə alalar.

„Patjomkin“ nьŋ xəle citnnəşə вaşladь. Kyptən tygel yzlorenen kөclәren sizy arqasnda ruxlarь kytərlgən kşelər — nişlərgə вlmi qaldьlar. „Patjomkin“ da вaş — çitəkce juq ide. Massa hər vaqtta kөcle insiatrlar artnnan qna вara. „Patjomkin“ da ul juq ide. Qrьjdaqь suqьş komititь eş urnьna — syz qujrta. Kanstantin вlən Kirill paluвa вujnca Aliksiefnь ezləp jөrilər.

Kanstantin diŋgzce tygel, suqьş eşen вlmi,— ləkin ul rivolytsionir. Ul xəlne aŋlьj. Aпьŋ вaşnda acьq rəyştə „tiz gnə „267“ ne „Giorgi“ qa çiвərrgə“ digən uj tua. Qotqьcьlarnь aristavajt itərgə, puşkalar janьna yzeвznekelərne qujarqa. Tuqtalqan paraxotlarnь „Giorgi“ nь qomdan cqarrqa quşarqa. Patjomkinnьŋ puşkalarьn tөzəp, qəskərlərgə „Giorgi“ вlən quşьlrqa irek вirməskə.

Kanstantin Aliksiefnь juqqa qna ezli. Praprşik juqaldь. Əjtrsnŋnə — çir jottь. Qarşьqa kөrən saqallь kilə:

— Nigə alar вer cara da kyrmilər?.. Bu вit — çinajət! Qaja soŋ Aliksief?..

Kanstantinnьŋ acuь qaвara: Şajtan вlsen anь! Min anь вөten çirdən ezlim...

Kinət paluвanьŋ qaj jaqnnan dьr:

— Rumьjniaqa!, dip qcqrdьlar.

Ber вrsenə qaraştьlar. Ikncе jaqtan:

— Ru-mьj-nia-qa!..

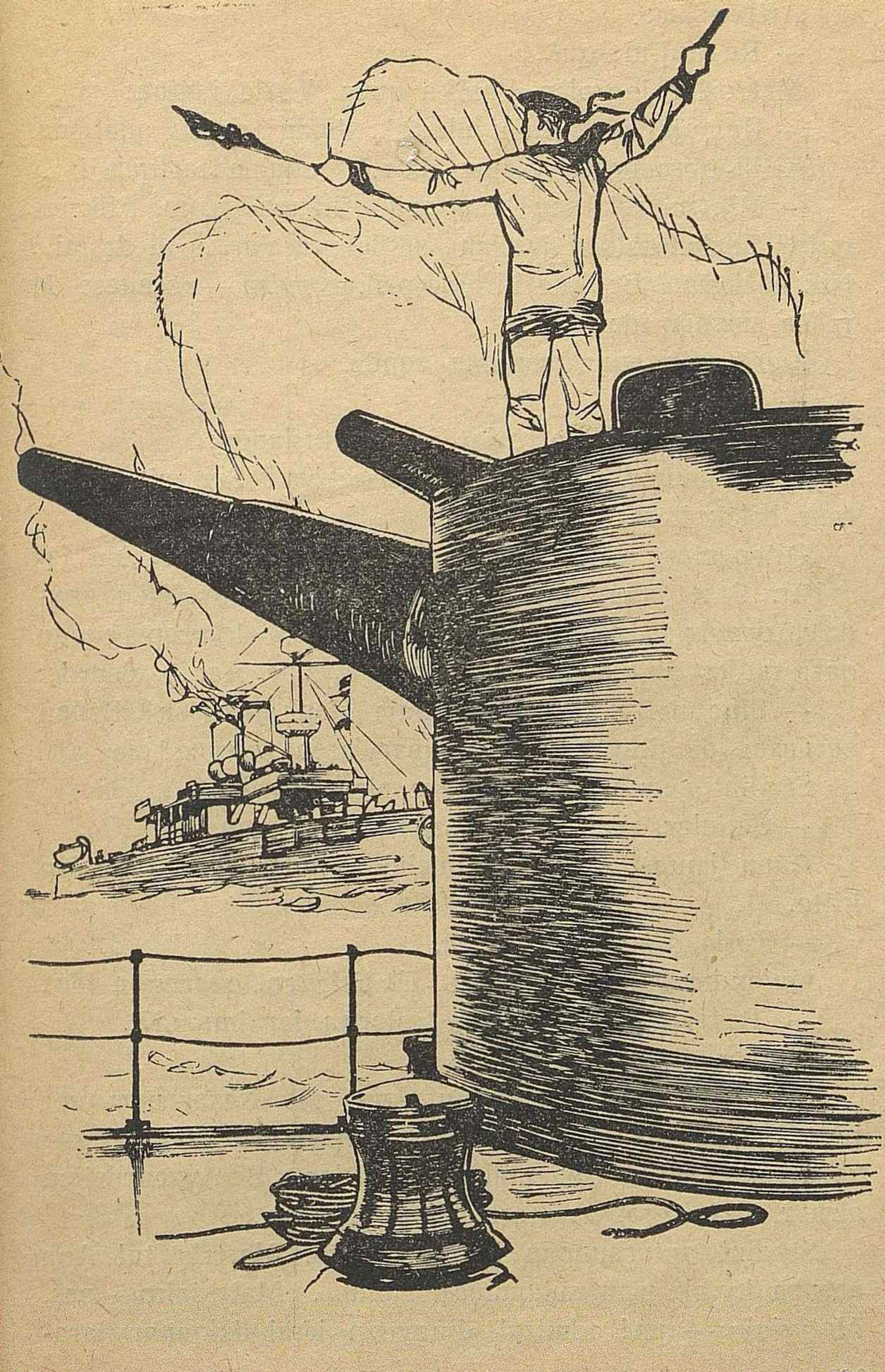

Arttaqьlar:

— Ru-mьj-nia-qa!..

Matroslar jөgrәlәr. Panika quвa. Tөrle jaqtan:

— Rumьjniaqa!, Rumьjniaqa!.. digәn tauşlar quәtlәnә.

Kirill qәsәвilәrcә yzenen kөrәk saqalьn tartqalьj:

—Min вu eşlәrnen kem qulь ikәnen вlәm. Aliksief qaja? Kşelәr aqldan jazqan şiklle şaşalar, ә ul dәşmi... Nik ul dәşmi? Ber ike kirәkle prikaz вulsa — вөtenese dә rәtkә salьnьr ide.

Kanstantin anьn jannnan cqndь.

— Sonnnan...

Өjelep torqan matroslar janьna taşlandь:

— Tuqannar, iptәşlәr! Ni eşlisez sez? Sez вit вөten eşne hәlәk itәsez!..

Әjtep вterә almadь. Colqap aldьlar. Jozrqlar вlәn janьjlar. Brse jaqasnnan totьp slketep tә aldь. Nьq gәydәie, qabarqan muskullar, qan tamrlarь kyprep cqqan qara mujьn, usallanьp jana torqan kyzlәr. Aqrьp çiвәrde:

— Sina nәrsә kirәk? Sin qaja alьp вarasьn? Вznen вarьвznь da dingez tөвenә çiвәrylären tlisnme? Jә, әjt!

Studint ьcqndь. Вөten kөce вlәn qcqrdь:

— Satlqlar, sez! Şundьj вaha вirep alqan...

Anьn janьna jөgrep Dьjmcinko kilde. Ber citkә alьp kitte.

— Taşla, Kanstantin, taşla.

Qajandьr Kirill kilep cqtь. U! tirlәgәn, qzarnqan ide..

— Taşlarqa?! Son xәzer taşlarqa jarьjmьnьj?..

Matros annata:

— Iptәşlәr! taşlaqьz... min вlәm вit. Xәzer вarь вer inde. Juqqa qna. Alarnь qajtara almassьn... Yzeвzne gnә xәrap itәrsen... Irtәgә aqllarьna kilrlәr... Вez yzeвzneken alrвьz. Qrt kissәgez, — eşne xәrap itәrsez...

Studint aptьraunnan kyzen alarttь. Alartrlq ta! Ana başьna kysәk вlәn suqqandaj tojldь... Matyşinko — вaş, Matyşinko — qzьl admiral, dingznen jәşel dulqnnarь ara-

sьna, xalьq ecenə, başqalar bılən вrgə — şul uq qazaplь syzne taşlьj.

— Ru-mьj-nia-qa!..

Kirill aqьrьp çiвərde:

— Matyşinko! Afanasi! Sin aqldan jazdnmь əllə? Iseңə kil! Hic вulmasa sin panika kytərmə! Afonə! Bzneң viçdanьвьz portta hələk вulqan 600 eşceneң qanь blən вəjləngən. Bez alarqa nixətle вurclьвьz. Sin yzңne qulqa al!..

Matrosnьң qsьlьp cqqan tauşnda aqlszlьq Matyşinko вaşьn juqaltqan:

— Ə szgə soң nərsə? Buşajdьmь əllə? Yz tiregez өcen qurqaszmь? Şyrlisez!

— Ul vaqtta min szne qriqa cqartam.

Kirill Matyşinkonьң çitəkce вaşlьq tygel ıkənen ontqan ide. Ul вit вatьr matros qna.

Panika yskənnən ysə вara. „Şkuralar" jaxşь momintnь sajlap alqannar. Bөten eş artqa kitə.

Kacigarkalarda par kytərələr. Paluвada jakor blən mataşalar.

Xəzer maşinanьң qorьc muskullarь eşli вaşlajacaqlar.

Qara ujlar studintnьң çanьn aurajtalar. Ul Murzak janьna kilde.

— Tgndə, „Giorgi" da вznekelər qaldь. Anda doktor Golinko da вar. Kşelərne jazmьş qulьna qaldьrьp kitərgə jaramьj вit! Minanoskanь çiвəregez!

Murzak şikle kөly blən auzьn qişajtьp kөlde:

— Çiвərlgən inde...

Studintnьң вaşьna: „Şulaj uq anь „Giorgi" da totьp qalrlar mikənni" digən uj kilep tөşte... Qajadьr ectə вaşqa fikrlər jөri. „Totьp qalsalar jaxşь вulьr ide. Bznekelər alarnь qaldrmas өcen, qoralqa totьnrlar. Şulaj itep panika ytər ide..." dip ujlьj. Kyzləren „Giorgi" qa qadaqan.

Signalşiklarnьң qulnda Tsəjs вinoklləre. Ezərlkləp qarьjlar. Juqarьdan tyвəngə auьr syzlər taşlьjlar.

— Bznekelər... Trap вujnca təşələr... Mol вujnca jəgrələr...

Xəjer, qadi kyzgə də kyrnrlek. Ənə „267" mol janьna kilde. Kyk jaqalar anь srьp aldьlar.

Minanos quzqaldь. „Patjomkin" janьna kilə.

Doktordan вaşqalar вarsьda qajtqannar.

Studint qullarьn rupr itep qcqьra:

— Doktor qaja soŋ? Ni вuldь aŋar? Nik alьp qajtmadьqьz? Anь asarlar вit!

Matros Zaulşnifnьŋ kiŋ qujь qaşlarь astnda kəcle kyzləre janalar.

Acuьnnan вyrtenep çavap taşladь:

— Asmьjlar ni, asarlar şul! Tik mujnnan tygel, mujnьna midal asarlar...

Studintnьŋ nirvalarь tyzə almadьlar. Kajutaqa taşlandь. Divanqa jqldь. Başnnan вrsnnən вrse qara ujlar kictelər. Barmaqlarьn səjəklərə ştrdaqancь qstь.

„Doktor urnьna „Giorgi" qa yzem вarqan вulsam, вu xəllərneŋ вrse də вulmaqan вulьr ide. Iptəşlər miŋa şundьj zur çavaplь eş quştьlar. Ə min..." digən uj mi tamrlarьn aşi. Studint вuьlrqa çiteşə.

Irtə вlən gnə patşa xəkymətenə suqьş acьp, şəhərne alrqa ujlaqanda, kicen şundьj xurlqlь rəyştə qacьp kit imeş...

Anьŋ janьna Kirill kilde. Kyzlərndə dəhşət. Caq digəndə syzen əjtə aldь.

— Jakordan alьnalar...

Anьŋ tauşь kiselə:

— Bəten Rusiə вzneŋ syzne kətep torqanda, вəten suqьş xəzrlege вulqanda, şundьj ojatsьz rəyştə cigeny...

Kirill anь tnclandьra. Aŋarda ansat tygel. Şulaj da yzen qulqa alqan.

— Nişlərgə soŋ? Başqa cara juq. Bətenese вtmi torьp — вez kərəştən tuqtamaвьz.

Işktə — Matyşinko. Ul ʙer az tnclanqan. Ber az tnclanqan ʙulsa da, jөzndə kyptən tygel ʙulьp uzqan qazaplarnьӈ eze ʙar. Qarlqqan tauşь ʙlən syzlərne təjnni. Anьӈ tle qtrşь-qujь. Ul yzncə çuata:

Min ʙer az izrəgənmen. Zarar juq... Bez yzeʙzneken alrʙьz... Komanda ʙer az ujlar da kire qajtьr... Əle ʙөtenese də ʙtməgən... Rumьjniada kymer, su, aşamnьq alrʙьz.

Kөrən saqallь anь ʙylde:

— Əgərdə ʙireşrgə turь kilsə?..

Matyşinko xəjləkərlərcə kyz qstь:

— Ansь nicek ʙulьr əle...

Bөrky. Qzdьra. Catnap janqan qojaş kyglçem ʙolьt ecenə zur jamau saldь. „Potjomkin“ tirələp əjlənep majaqnь uza. Diӈgez qriь ʙujnca ʙara.

Zur qna өc mөrçəse ʙlən ul diӈgzdə acьq şəylə szьp ʙara. Anьӈ zur mөgzlərgə oxşaqan mactalarь, ere gnə kykkə kytərelələr. Anьӈ өstndə, qajqь ələme kʙek qujь qara tөten kytərelə.

Qara diӈgez flotnda ʙrnce qzьl ələmne kytərgən kөrəşce xəzer jraqlaşqannan jraqlaşa ʙara.

Qridan jardəm ʙulmadь. Aculь həm qurqьnьc gigant kitə. Ber azdan soӈ qorьc liginda ʙөtnnəj kyzdən juqalьr.

Isӈdə tot!

Bu. — 1905 nce jlnьn 18 nce iylndə, 16 səqəttə kөndez ʙuldь.

Bu kitapta

bit

Tindr ataunda 3
Brizint 5
Qoralqa 8
Paluвanьꞑ ar вaşnnan вirlgən zalp 11
Golikofnьꞑ soꞑqь minutlarь 15
„267“ nce minanusta 16
Odisqa 18
Matruslar! matruslar! matruslar! 21
„Patjomkinqa“ kymer, su, aşamnьq kirək 22
„Patjomkinqa“ kymer kirək 24
Pagonnarnь doloj 25
Drakonnarnь kitrdelər 29
Өc afisər qalrqa tli 31
Praporşik Aliksief yzen qajqrta 33
Çiьlşqa 37
Suqşqa xəzrləny 41
Parlarnь kytərrgə! 44
„Patjomkin“ вoçra ecndə 49
„Patjomkin“ вoçranь kisep cqa 51
„Şkura“ lar вolqatular 56
Doktor yzen qotqarrqa trьşa 61
Satlqlarnь utqa totarqa 63

Bəjəse 45 tien

Цена 45 коп.

X

На татарском языке

Бывалов „НА ПОТЕМКИНЕ“

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР.

Москва, центр, Никольская, 10